

Publicació
de Rosa Sensat

setembre 2002

PERSPECTIVA

ESCOLAR 267

El camí de casa a l'escola

**Trastorns greus de conducta:
La intervenció educativa**

Més enllà de les paraules

Els joves fem recerca

**Comentari de la
Declaració del Fòrum
l'Escola i la Ciutat**

Elogi del silenci

Setembre 2002

P E R S P E C T I V A E S C O L A R 2 6 7

Edició i Administració:

Associació de Mestres Rosa Sensat.
Av. de les Drassanes, 3 • Tel. 934 817 373
Fax: 933 017 550 • 08001 Barcelona
E-mail: pescolar@rosasensat.org

Consell de Redacció:

Josep Callís, Antoni Domènech,
Dolors Freixenet, Quim Làzaro, Marta Mata,
Elena Noguera, Joan Pagès,
Antoni Poch, Maria Torres

Directora:

Carme Tomàs

Directora adjunta:

Mercè Comas

Secretària de Redacció:

Carme Suaz.

Disseny gràfic:

Vilaseca/Altarriba

Coberta:

Jordi Lascorz

Composició i muntatge:

Núria Hortal, Inge Trowsky

Dibuixos:

Werner Thöni

Fotòlits:

SerGraDi, S. L.

Impressió:

Romanyà-Valls

Subscripcions i distribució llibreries:

Associació de Mestres Rosa Sensat

Dipòsit legal:

B. 2090-1975-ISSN: 0210-2331

Subscripció anual:

Preu soci: 41,60 euros. Preu no soci: 46,25 euros.
P.V.P. 5,15 euros.

Subscripció a càrrec de:

R O S
S E N
S A T

Amb el suport de:

Editorial:

Un nou curs... 1

Monogràfic:

El camí de casa a l'escola.

El camí de casa a l'escola: una proposta
d'educ. per a la mobilitat. *Montserrat Oller* 2
Camí Amic. *Xavier Riu* 12
El carrer per a tots. *Bruno Zucca* 21
Anem sols a l'escola. *Dario Manuetti* 25
Opinions i experiències a l'entorn
del camí escolar.

Marta Carranza (Barcelona) 33

Col·lectiu «Petits però ciutadans»
(Granollers) 36

Consell d'Infants de Sant Feliu de Llob. 40

Ana Novella, Àngels Prats 40

Fòrum Cívic Sagrada Família (Barcelona) 42

CEIP Tabor (Barcelona) 45

Josep Chalmeta (CEIP Gayarre, Barcelona) 47

Anna Fernández

(Alumna de l'Escola Joan Miró) 49

El camí d'anar a l'escola cada dia és diferent.

Angeleta Ferrer 50

Bibliografia complementària.

Biblioteca Rosa Sensat 57

Escola:

Psicopedagogia.

Trastorns greus de conducta: la intervenció
educativa del cas d'en Guillem.

Ferran Carreras 60

Experiència.

Més enllà de les paraules. *Joan Giné* 69

Recerca.

Els joves fem recerca. *Blanca Serra,*

Alba Callicó, Isabel Chao i Marina Rubio 74

Escola i societat:

Document.

Comentari de la Declaració del Fòrum

l'Escola i la Ciutat. 79

Mirades:

Elogi del silenci. *Jaume Cela* 86

Novetats:

Novetats bibliogràfiques. 88

Cartellera. 91

Carta a les lectores i als lectors. 94

Un nou curs...

En el moment d'escriure aquest editorial, a les acaballes d'aquest juliol de 2002, planen damunt l'imaginari nostre i dels docents uns grans interrogants: com començarem el nou curs? Com ens trobarem emmarcats, si en aquest període estival finalitza a títol d'urgències, com d'altres n'hem vist, el tràmit parlamentari de la *Ley de calidad*? Aturaran els nostres representants polítics, en el marc dels seus acords i desacords, l'aprovació d'aquesta llei en el seu redactat actual?

Serà aquest un estiu durant el qual el nostre descans es veurà tocat de fons. El descans el necessitem, ens fa falta per començar de nou el curs escolar amb totes les ganes, amb totes les capacitats, amb bona forma física i emocional, per tal de passar-nos-ho bé amb la nostra feina. El nostre alumnat té dret al millor de nosaltres; el seu aprenentatge i la seva educació com a ciutadans requereixen les nostres idees clares, els recursos professionals a punt, però també les nostres actituds positives envers tots i cadascun d'ells i d'elles, que arriben al nou període escolar amb totes les expectatives, totes les il·lusions però també amb totes les angoixes i totes les pors.

Tots els mestres i professors sabem com són d'importants aquests primers dies. Els alumnes han de notar que esperem molt d'ells, que poden sorprendre'ns molt positivament en cada moment i, sobretot, que poden descobrir en ells mateixos moltes noves possibilitats, que poden gaudir de moltes més coses de les que es pensen, que l'aprenentatge, en el més ampli sentit del terme, requereix esforç, però és molt interessant i gratificant.

Això és el que desitgem de tot cor als nois i noies, nens i nenes que trobarem a les nostres aules. Això requereix començar en unes condicions professionals i vitals engrescadores, que els puguem encomanar l'interès. És una exigència del nostre treball, de la tasca que socialment se'ns encomana. Voldríem dur-la a terme en unes condicions bones, amb el reconeixement que l'encàrrec comporta, amb els recursos humans, pedagògics i didàctics raonablement possibles, però molt especialment en un escenari legal que posi l'educació com a prioritat a l'abast de tots, sense discriminacions de cap mena, És un dret fonamental, i el projecte de Llei que coneixem, n'és una amenaça.

Un bon curs a totes i tots!

El carrer és fonamental en el context de les ciutats actuals i és, també, un espai educatiu. La proposta del Camí Escolar consisteix a capacitar els infants i joves perquè vagin adquirint autonomia en els propis desplaçaments, tot desenvolupant actituds personals i socials de racionalitat i responsabilitat, minimitzant les situacions de risc. Amb aquesta proposta es poden traspasar els límits normatius de l'«educació viària» per abastar un marc més ampli, útil i de més significativitat per als nois i noies: l'educació per a la mobilitat.

El camí de casa a l'escola: una proposta d'educació per a la mobilitat

**Montserrat
Oller i Freixa**

Professora de Didàctica de les Ciències Socials.
Universitat Autònoma de Barcelona.

1. L'evolució i transformació del carrer com a espai urbà

El carrer és un element vital fonamental per a totes les persones i té un paper clau en el procés de transformació de les ciutats. A mesura que s'incrementen les funcions urbanes, també augmenta la complexitat dels carrers. La seva transformació ha seguit un camí paral·lel al naixement i evolució que han experimentat les ciutats al llarg del temps. En efecte, el carrer, o més ben dit la cruïlla de camins, va ser el lloc on es van fundar algunes ciutats europees. Aquesta cruïlla passarà a ser el centre de la ciutat i els camins es transformaran en els principals carrers del nou assentament urbà.

Però la història del carrer ha estat marcada per la constant evolució de les funcions urbanes. Es poden establir tres grans moments d'aquesta evolució i que queden definits en el marc de les ciutats preindustrials, industrials i de la ciutat actual.

Els carrers de la *ciutat preindustrial* es caracteritzen bàsicament pel fet de ser una perllongació dels habitatges. Formaven un espai obert on es podien fer una part de les activitats productives començades a

les botigues dels edificis. El carrer tenia també una altra funció: la de ser un espai de comunicació i trobada de veïns. No es pot identificar el carrer com un espai de pas a causa del nombre reduït de desplaçaments que es feien. Per això els carrers solien ser estrets, sense planificació, tortuosos i, sovint, sense connexió entre uns i altres.

En les *ciutats industrials*, el carrer passa a tenir una funcionalitat més gran; a més de ser un espai de comunicació ha de ser l'espai que porta d'un lloc a l'altre perquè les persones que hi viuen puguin fer dues activitats bàsiques d'aquest moment: anar a treballar a les fàbriques que s'anaven instal·lant en el territori i consumir els productes que les indústries produïen. El carrer havia de ser, doncs, un lloc de moviment, d'accés i, també, havia de permetre el pas de l'aire i la llum per fer més agradable el passeig i promoure la compra i venda en els comerços. El carrer es va convertir en un espai públic i com a tal havia d'estar regulat i definida la capacitat d'edificació que podia suportar. També era imprescindible que fos rectil·lini per facilitar el desplaçament i havia d'estar connectat a d'altres carrers formant una xarxa viària.

4 El camí de casa a l'escola

A les inicials funcions del carrer a les ciutats industrials com a lloc de trobada i intercanvi comercial, s'hi va afegir molt aviat una nova funció, la de circular. Aquest fenomen va incrementar-se, sobretot durant la segona meitat del segle XX, mitjançant transports individuals i col·lectius, fins al punt que el carrer va deixar de ser el lloc de trobada amb altres persones per passar, bàsicament, a ser un lloc de circulació de vehicles. Apareix així una jerarquizació del carrer d'acord amb el nivell d'accessibilitat i amb la velocitat a la qual és possible circular.

A partir d'aquests elements, cal plantejar-nos quina és la funcionalitat del carrer a les *ciutats actuals* de manera que, sense abandonar la necessitat que els espais urbans facin possible la circulació, la connexió i l'accessibilitat, també siguin els carrers de les persones. Els vianants han de ser un element més de la mobilitat, perquè recuperin les possibilitats que els oferia no sols com a lloc de pas sinó com a lloc de trobada i comunicació amb els altres.

2. El carrer, un espai que educa

El carrer en el context urbà actual té, entre d'altres, una funció socialitzadora que fa possible la comunicació i l'intercanvi amb les altres persones. Si es considera que és un espai significatiu de les ciutats actuals, ens cal reflexionar sobre quines són les possibilitats que el carrer pot oferir per a l'educació.

De quina manera pot educar el carrer? Entenem per educar el procés pel qual els infants i els joves van adquirint competència per interpretar la realitat. En aquest procés són molt importants les diferents experiències de vida que, mitjançant l'escolarització, poden transformar-se en eines culturals.

El carrer té possibilitats educatives perquè constitueix una realitat que permet als nois i a les noies veure i viure experiències diverses i implicar-s'hi. Es tracta, doncs, d'un espai on poden interactuar amb l'entorn i les altres persones i a partir d'això és possible pensar i raonar sobre el que observen i, a la vegada, configurar uns sentiments a partir d'aquestes vivències. El carrer ofereix:

- Un espai d'iniciativa individual: les diferents situacions que els nens i les nenes troben al carrer els permeten que puguin anar

configurant la pròpia personalitat d'una manera activa, ja que els ofereixen les primeres experiències d'autonomia.

- Un espai de relació: el carrer és diversitat d'escenaris, d'activitats i de situacions, però sobretot de persones. El carrer és un espai d'ús comú utilitzat per totes les persones i de totes les edats, on és possible la relació dels uns amb els altres a partir de la comunicació i l'intercanvi.

- Un espai d'aventura: el carrer permet als nens i a les nenes, partint de llocs coneguts, endinsar-se cap a territoris desconeguts, talment com una experiència iniciàtica plena de nous indrets i possibilitats per explorar de manera independent.

- Un espai de civisme: el carrer és un espai comú a totes les persones. La funcionalitat d'aquest espai requereix un ordre i una normativa que en reguli l'ús. Permet, doncs, la corresponsabilització dels nens i les nenes en l'ús cívic del carrer i, per tant, exercir com a ciutadans.

Aquestes potencialitats del carrer s'han vist alterades quan aquest espai ha impulsat més la funció de desplaçament en detriment de la que potenciava la trobada i la relació amb els altres. Per això, tornar el carrer a les persones implica oferir-los novament un espai on puguin jugar, relacionar-se amb els altres, explorar indrets nous i, en definitiva, un lloc on puguin adquirir competències personals a partir d'accions individuals i socials.

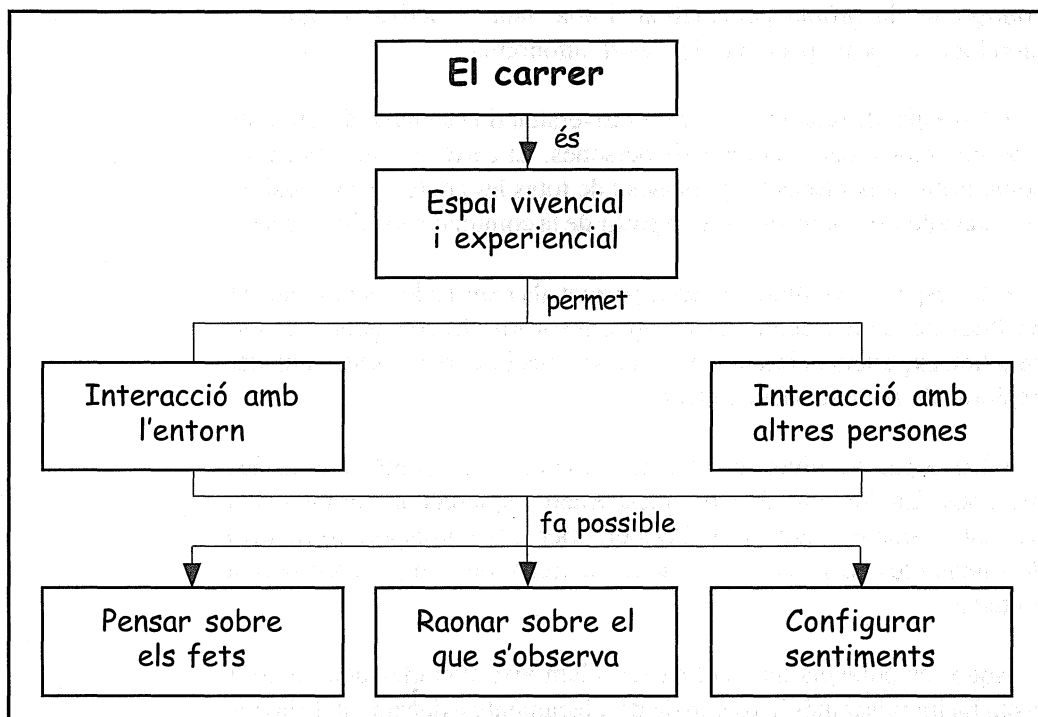
Tal i com es pot observar en el quadre 1, el carrer pot proporcionar als infants i als joves experiències d'una gran riquesa perquè puguin desenvolupar el pensament propi a partir de la relació que estableixen entre els fets que succeeixen, i que ells veuen i viuen, i les representacions mentals que inicialment tenien sobre els fets.

3. El camí de casa a l'escola

Una proposta educativa

A partir de la dècada dels vuitanta es difon el concepte de *traffic calm*, perquè el carrer sigui novament l'espai de les persones davant

6 El camí de casa a l'escola

Quadre 1. El carrer

l'ocupació que fins aquell moment n'havien fet els vehicles en detriment dels vianants. Aquesta proposta va ser impulsada pel Parlament Europeu a partir de la *Carta Europea dels Drets del Vianant* (1988) i per la Comissió Europea amb el moviment *Car Free Cities* (1994). En tots dos casos es promovia el dret a viure en espais fets a mida dels vianants i no dels vehicles i recuperar l'harmonia entre les persones i la ciutat sense dependre de l'automòbil.

Aquests moviments van donar lloc a iniciatives diverses, una de les quals és la del camí de casa a l'escola. Anar i tornar de l'escola és una activitat que diàriament tots els nois i noies fan ja sigui sols o bé acompanyats dels adults en el cas dels més petits.

La proposta té per objecte impulsar i facilitar que els nens i les nenes facin aquest desplaçament de manera autònoma, sense l'acompanyament dels adults. Per això és necessari que aquest recorregut

ofereixi la màxima seguretat i ensenyar als nois i les noies a utilitzar el carrer de manera responsable.

La iniciativa es pot considerar viable, ja que el recorregut casa-escola és, en la major part dels casos, un desplaçament curt per la proximitat que acostuma a haver-hi entre els centres educatius i la residència dels nens i nenes que acull. Aquest recorregut –anar o tornar de l'escola– es concreta en una fita clara, fàcilment identificable i els ofereix la possibilitat d'actuar de manera responsable en els desplaçaments i, a la vegada, la possibilitat de viure i relacionar-se amb altres persones, algunes de les quals són els mateixos companys de l'escola que fan un mateix camí (vegeu el quadre 2).

Característiques del camí escolar:

- Ha de ser un itinerari definit.
- Ha de ser un itinerari invariable.
- Ha de tractar-se d'un itinerari ajustat en el temps.
- Ha de tenir un traçat senzill.

Quadre 2. Característiques del camí casa-escola.

D'altra banda, el potencial educatiu que té el carrer pot constituir un recurs per treballar a l'aula, ja que es tracta d'un espai experiencial que ofereix als nois i a les noies la possibilitat d'interpretar la realitat i actuar-hi a partir del procés següent:

- ⇒ Determinats fets que succeeixen al carrer desperten la curiositat dels nois i les noies i es converteixen en les seves vivències.
- ⇒ L'escola recull aquestes vivències, les quals passen a ser un material per treballar a l'aula.
- ⇒ Els nois i les noies poden confrontar les pròpies vivències amb les dels seus companys i, amb l'ajut del mestre, confrontar-les també amb el context cultural i social en què viuen.
- ⇒ Es genera un procés de diàleg, de reflexió sobre el que succeeix al

carrer, que permet configurar el propi pensament a partir de l'autoregulació de les opinions pròpies.

⇒ El pensament sobre els fets permet arribar a noves formes d'acció i des d'elles es van modificant les idees pròpies en un procés de dialèctica constant.

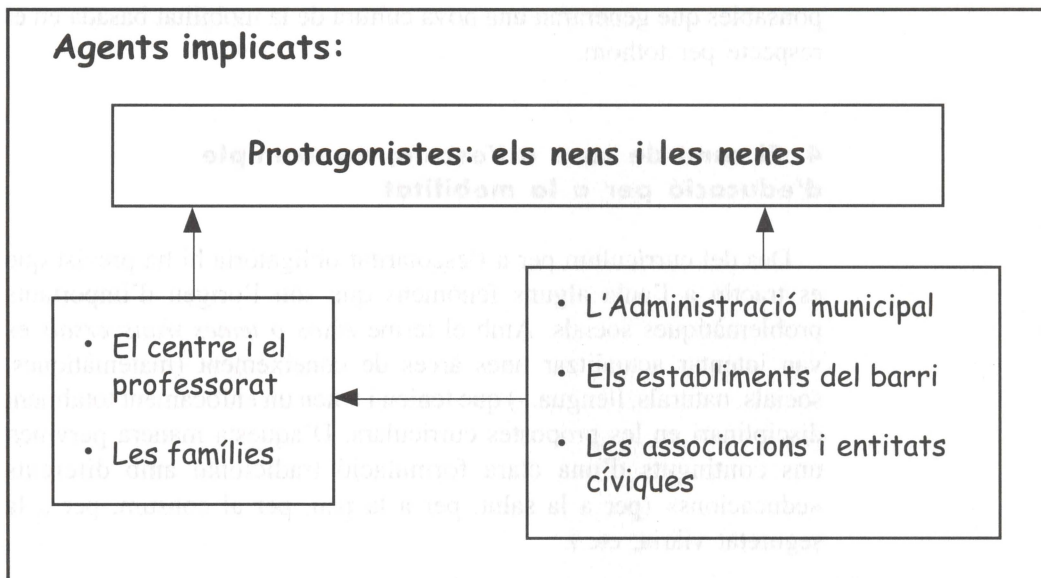
Una proposta de participació

Endegar la iniciativa del camí casa-escola és, a més d'una experiència educativa a causa de les possibilitats que ofereix el carrer, una proposta de participació. Efectivament, per planificar el recorregut cal, d'una banda, iniciar un procés de treball amb els nens i les nenes que han de ser els protagonistes de la iniciativa en el sentit que han de conèixer la proposta, identificar el millor itinerari que poden seguir per desplaçar-se sols amb la màxima seguretat i dotar-los de suficients eines personals perquè puguin exercir responsablement la seva autonomia i fer front a les diferents situacions que puguin esdevenir-se en els seus trajectes.

També són coprotagonistes de la iniciativa les famílies, que són les que, en definitiva, autoritzen els nens i les nenes a fer els desplaçaments sols, i els centres escolars, que han de rebre els alumnes. Per tant, aquests dos col·lectius han d'actuar com a veritables impulsors de la proposta (vegeu el quadre 3).

Però aquesta experiència va més enllà de l'acord entre els nens i les nenes, les famílies i l'escola. Es tracta d'una iniciativa que defineix un tipus de mobilitat per la ciutat, basada en la pacificació del trànsit perquè els desplaçaments siguin segurs per a tothom. Es posa en joc, doncs, un model de ciutat i de cultura sobre el fenomen de la mobilitat i que es manifesta a partir de la llibertat que tenen totes les persones a l'hora de desplaçar-se, sigui quin sigui el mitjà amb què ho fan i el grau de responsabilitat i respecte que hi ha entre tots els agents implicats en els desplaçaments.

Tot això planteja la necessitat d'implicar en la iniciativa, d'una banda, l'Administració local, perquè hauran d'adequar els carrers, ordenant i gestionant el trànsit per minimitzar els punts de risc, garantir el respecte per la normativa viària, instal·lar els dispositius tècnics

Quadre 3. Agents implicats.

necessaris (semàfors, senyals, manteniment de la via pública, etc.) i vetllar per l'actuació responsable de tots els ciutadans quan fan ús de l'espai urbà. Però, d'altra banda, cal el suport d'altres sectors socials com institucions ciutadanes, entitats del barri, associacions de veïns, etc., que hauran d'impulsar des dels respectius sectors aquesta iniciativa que promou la coexistència pacífica de tots els que es desplaçen.

Finalment, cal esmentar un altre sector que ha de representar un notable paper a l'hora d'impulsar el recorregut perquè els nens i les nenes vagin a l'escola sols: els establiments comercials. Tenen una presència permanent al carrer i poden col·laborar amb la iniciativa ajudant quan els nens i les nenes es troben amb alguna necessitat o en una situació imprevista. Els establiments haurien de tenir les portes obertes per donar suport quan els infants els ho demanin.

El camí casa-escola pot ser, doncs, una iniciativa conjunta de tots aquests agents i entitats i cal un veritable compromís de tots ells, tenint en compte que en afavorir els desplaçaments dels nens i nenes es facilita l'ús del carrer i es millora la convivència entre totes les persones. D'altra banda, s'impulsen unes actituds col·lectives res-

10 El camí de casa a l'escola

ponsables que generaran una nova cultura de la mobilitat basada en el respecte per tothom.

4. El camí de casa a l'escola, un exemple d'educació per a la mobilitat

Des del currículum per a l'escolaritat obligatòria hi ha previst que es tractin a l'aula alguns fenòmens que són l'origen d'importants problemàtiques socials. Amb el terme *eixos o temes transversals* es van intentar actualitzar unes àrees de coneixement (matemàtiques, socials, naturals, llengua...) que tenien i tenen un enfocament totalment disciplinari en les propostes curriculars. D'aquesta manera perviuen uns continguts d'una clara formulació tradicional amb diferents «educacions» (per a la salut, per a la pau, per al consum, per a la seguretat viària, etc.).

Aquesta doble formulació del coneixement que l'escola ha d'ensenyar ha creat en moltes ocasions una certa confusió en el professorat, el qual l'ha intentat resoldre, per una banda, planificant l'ensenyament de les àrees de coneixement (socials, naturals, llengua, educació física...) i, per l'altra, duent a terme algunes activitats relacionades amb les diferents «educacions» o bé transferint aquests ensenyaments a institucions externes a l'escola.

En el cas de l'educació viària, els coneixements que es proposen tenen vinculacions clares amb la normativa viària, les infraestructures i senyals de trànsit, l'habilitat en la conducció de vehicles com bicicletes i motocicletes, amb la suposada teoria que l'augment dels coneixements dels nois i de les noies en aquests aspectes portaria a una millora social respecte a la seguretat viària i rebaixaria els alts índexs de sinistralitat que hi ha avui a totes les societats dels països desenvolupats.

No cal dir que aquesta interpretació de l'educació viària és molt qüestionable, si ens atenem als resultats que se n'obtenen. Les dades estadístiques referides a l'accidentalitat donen arguments per dubtar de l'eficàcia d'aquesta «educació». La mobilitat és un fenomen urbà complex que requereix un tractament que traspassi el marc tancat de l'aula i que sigui una proposta on estiguin implicats tots els agents i sectors relacionats.

Educar per a la mobilitat és informar i ensenyar habilitats, però sobretot pensar sobre situacions de la vida quotidiana que, com a tals, posen en joc uns determinats valors socials. L'escola, junt amb la família i la mateixa societat, han d'educar per a la mobilitat, i la seva aportació ha de basar-se en el plantejament a l'aula de fenòmens socials rellevants i que són font de controvèrsia perquè els nois i les noies puguin posicionar-se sobre ells i construir coneixement que es fonamenti en el respecte, la convivència i en l'exercici de la responsabilitat individual i col·lectiva per actuar amb racionalitat i coherència amb el propi pensament.

El camí de casa a l'escola és una iniciativa d'educació per a la mobilitat impulsada des de l'escola perquè els nois i les noies facin ús del carrer com un espai que comparteixen amb altres persones que es desplacen amb mitjans diversos i on poden ser autònoms i actuar de manera cívica i responsable.

Bibliografia

- MIRALLES GUASCH, C. *Transport i ciutat. Reflexió sobre la Barcelona contemporània*. Bellaterra: Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona, 1997.
- OLLER I FREIXA, M. *El Camí Escolar*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Institut d'Educació - Sector de Via Pública, 2001.
- OLLER I FREIXA, M. «De l'educació viària a l'educació per a la mobilitat». A: *Comunicació Educativa*, any X, núm. 14. Tarragona: 2001.

12 El camí de casa a l'escola

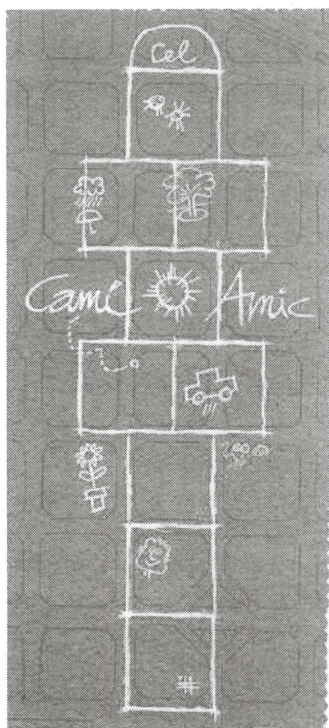
El Camí Amic és un projecte iniciat pe l'escola Joan Miró i compartit per diferents escoles de l'Eixample. Mostra la importància del carrer, de la participació de les diferents entitats i persones del barri que creen una dinàmica compartida per facilitar el camí d'anada i tornada de l'escola.

Camí Amic

Una experiència d'educació comunitària

*Xavier Riu
i Sala*

xriu@pie.xtec.es

Cada cop és més evident que l'educació és una tasca compartida que demana la corresponsabilització d'agents socials ben diversos: famílies, professionals de l'educació, entitats esportives i de lleure, mitjans de comunicació, etc.

En aquesta línia, també els carrers i les places poden ser, amb la col·laboració de la gent (veïnat, comerciants, conductors, responsables municipals...), una veritable aula cívica on es poden reforçar –o afeblir– determinats models de conducta. Cal entendre, doncs, més enllà de les parets de l'escola, alguns dels nostres objectius educatius, i això demana un model d'escola molt oberta, arrelada al territori.

Al carrer, ja quasi no s'hi juga. S'ha tornat més impersonal i s'ha endurit com a marc de relacions. Si volem que no s'imposi el camp qui pugui, amb una monotemàtica preocupació per la seguretat ciutadana, li podem i li hem de fer donar la volta contribuint a recuperar-lo com a espai de convivència. Es tracta d'estimular des de petits el «fer-nos nostre» l'espai públic, d'aprendre a conservar-lo i a millorar-lo, com si fos una segona casa que compartim. Tenim el repte de promoure dinàmiques de col·laboració cívica i potenciar la capacitat crítica col·lectiva, tot repensant dia a dia l'ús del carrer. Per a l'Eixample barceloní hi ha idees específiques, com l'estructuració d'una xarxa viària de «super-illes» que permeti recuperar per al vianant alguns carrers, i l'obertura d'interiors d'illa.

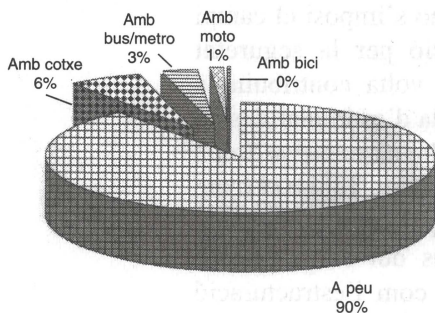
El Camí Amic. Els inicis d'un procés

- En la preparació del congrés del Projecte Educatiu de Ciutat, i com una bona mostra de la col·laboració de l'Institut Municipal d'Educació amb els districtes de Barcelona (en aquest cas el de l'Eixample), el curs 1998-99 s'inicia el Camí Escolar del barri de la Sagrada Família, amb l'escola Tabor com a protagonista. La idea-força no és que l'escola enceti una nova feina, sinó que no es trobi tan sola duent a terme la seva tasca educativa. En aquest cas es tractava d'implicar diversos sectors en la feina de fer més agradable i segura l'anada a l'escola, buscant la correspondència entre els valors que s'ensenyen a casa, a l'escola i al carrer.

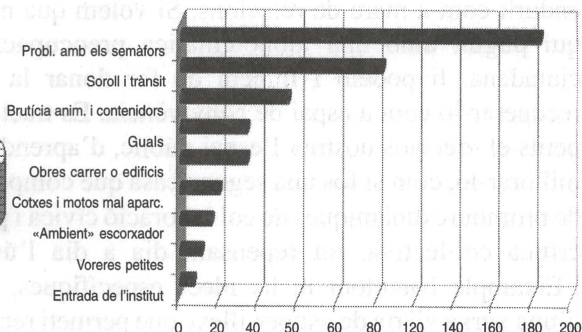
- El curs 1999-2000, a l'escola Joan Miró, a l'altra punta del mateix districte, ens plantejem la possibilitat, després d'un debat al claustre i al consell d'escola, de fer una cosa similar. Es prepara una enquesta a les famílies sobre com i per on els i les alumnes van cada dia a l'escola, i els aspectes més i menys favorables que troben en el seu recorregut diari d'anada i tornada. Al final del segon trimestre, en el marc de la setmana cultural, s'organitza un acte obert amb la participació de l'escola Tabor, on es comenten els resultats de l'enquesta interna nostra que, amb un debat previ a casa i a les aules, havia contestat el 70 % de les famílies. S'hi destaca que un 90 % dels trajectes es fan a peu, però que un 71 % de l'alumnat va sempre acompanyat, més un 11 % que hi va parcialment (només trobem una majoria d'alumnes que vagin sols a 6è de primària).

14 El camí de casa a l'escola

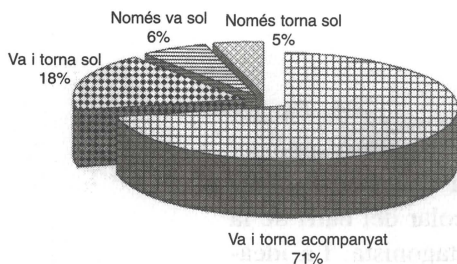
Trajectes casa/escola i escola/casa

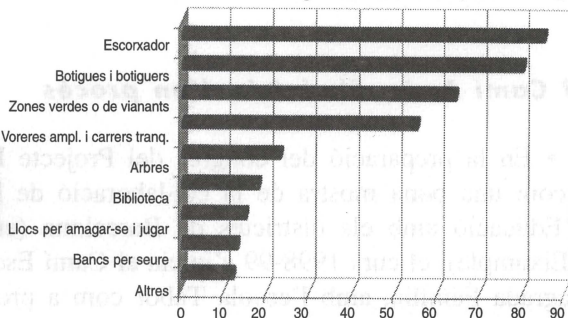
Punts més desagradables o perillosos del trajecte diari

Grau d'autonomia de l'alumnat a l'anar i tornar de l'escola

Punts més agradables del trajecte

• El curs 2000-01 es planteja la prioritat d'ampliar el cercle d'escoles i entitats, de seguir un ritme potser més lent, però amb la participació de molta més gent. Un seguit d'entitats organitzen una conferència-col·loqui amb Joan Subirats, com a plataforma per posar idees en comú i estendre-les. A proposta d'algunes d'aquestes entitats es canvia la denominació de Camí Escolar per la més àmplia de Camí Amic, perquè es vol explicitar que, si aconseguim que en un determinat eix viari la prioritat sigui per als vianants i amb uns comportaments més cívics, també serà, per posar uns exemples, el camí del parc, del poliesportiu, d'anar a comprar o de passejar.

Dinàmica de treball en xarxa de les escoles públiques del barri

Si en un tema com aquest es vol experimentar de manera que després es pugui generalitzar, es fa necessari definir un projecte en

comú amb les altres escoles de la zona. Així reforcem també una dinàmica més general que dóna identitat i protagonisme a tota la xarxa pública d'aquests barris. Amb nuclis més o menys actius a cada centre, tot reconeixent que hi ha seguiments força desiguals, es va construint, però, una dinàmica global de col·laboració i es va definint un projecte compartit que engresca més persones. Cadascú segueix el seu ritme, i el que fan uns no obliga els altres, però tot va sumant.

Es consolida així un nucli impulsor general en el qual participen tant mestres com pares i mares, i es van fent algunes activitats amb l'alumnat de les diferents escoles que ajuden molt a difondre i cohesionar el projecte.

Tipus d'activitats que s'han fet

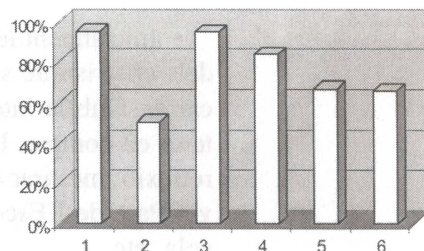
- A l'inici d'aquest curs 2001-02, tot preparant el Dia Sense Cotxes, s'organitza una ocupació d'alguns trams del futur Camí Amic amb activitats esportives i culturals. Uns 1.500 alumnes de les nostres escoles descobreixen el plaer d'utilitzar d'una manera diferent el carrer.

- Es recullen conjuntament unes 500 enquestes, dins i fora de les escoles, per veure què estaria disposada a fer la gent del barri per millorar la seguretat del trajecte proposat com a Camí Amic. Els percentatges parlen per ells mateixos:

1. Ajudar a travessar el carrer la gent que ho necessiti.
2. Formar part del voluntariat que ajuda a l'entrada i sortida de les escoles.
3. Reduir sempre la velocitat a les cruïlles per donar prioritat als vianants.
4. No pujar mai a la vorera ni cotxes ni motos (aparcar-los a la calçada).
5. Demanar l'ampliació de les voreres, encara que es redueixin els carrils de circulació.
6. Limitar la velocitat dels vehicles a 30 km/h.

A què et compromets o en què voldries col·laborar?

16 El camí de casa a l'escola

- A cada centre s'han fet altres enquestes, com a treball intern amb alumnes i famílies. El debat complementari a l'aula i a casa es reforça mútuament i, educativament, és molt productiu.

- S'han elaborat diversos materials de comunicació: un pare va dibuixar una xarranca sobre el fons dels carrers de l'Eixample, que ens serveix com a identificatiu. S'han imprès globus, adhesius i un tríptic divulgatiu, i amb la part central de la xarranca s'ha fet el logo del Camí Amic.

- Amb l'alumnat dels diferents centres s'ha elaborat un llibre gegant d'idees i de propostes alternatives (textos i dibuixos).

- Es participa en els diferents actes col·lectius dels barris de l'Esquerra de l'Eixample i Sant Antoni, com la Mostra d'Entitats, reunions del Consell de Barri, Festes Majors, Agenda 21 del Districte... També en actes més generals, com l'estand a l'última Diada de l'Ensenyament Públic.

- En la recent festa d'obertura dels jardins de l'Escola Industrial, com a inici de la remodelació del carrer del Comte Borrell, es van pintar uns peus de color blau a les voreres de tot el que ha d'acabar sent el recorregut del Camí Amic, per destacar-lo com a eix de vianants.

De les iniciatives ja més específiques de cada escola, resumeixo el cas concret de la Joan Miró, que és el que conec millor.

Accions dutes a terme a l'escola Joan Miró

- Inicialment les idees del Camí Amic ja van provocar una revisió dels criteris que seguïem a l'escola en les sortides amb alumnes pel carrer, amb la intenció de seqüenciar millor per cicles les normes a tenir en compte. I s'han anat desenvolupant activitats d'observació i reflexió: mesurar el soroll a les aules i al carrer, repassar els usos del veí Parc de l'Escorxador, la situació de les voreres properes a l'escola, etc.

- El Camí Amic ha estat incorporat com un dels projectes de l'Agenda 21 escolar.

- S'ha participat a la VII Audiència Pública dels nois i noies de la ciutat, aquest any monogràfica sobre la mobilitat.

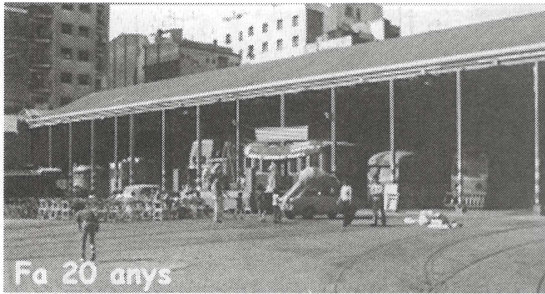
- S'ha organitzat un treball específic sobre la cantonada/entrada de l'escola: recollida de propostes sobre com millorar-la, tot connectant-la amb el Camí Amic. I una ocupació simbòlica durant dos dies, amb «voluntariat» per regular l'entrada i la sortida de l'alumnat, amb atenció especial al perill del gir dels vehicles, que és quan menys respecten el semàfor dels vianants.

Penso que tota aquesta dinàmica possibilita també un replantejament conjunt d'alguns aspectes del disseny curricular de l'àrea de coneixement del medi social i cultural, que prou ho necessita (això donaria matèria per a un altre article). Bàsicament ens estimula treballar en la doble direcció de:

- Compartir més la descoberta d'un entorn que és comú, i fer-ho des d'una perspectiva més vivencial (no sols «conèixer»). Se'ns obre la possibilitat, tot just endegada, de trobar vies per a la participació-implicació en projectes compartits. A més a més, ensenyar els alumnes a anar pel carrer.

- No veure l'entorn com una realitat estàtica, sinó com un procés de transformació. Una realitat que s'està construint i que té ja la seva

18 El camí de casa a l'escola

petita història (els canvis viscuts al barri des que els seus pares i mestres tenien la seva edat, per exemple), i que segueix obert. Ara podem dibuixar entre tots una nova pàgina d'aquest procés.

Entramat de complicitats

Fins ara s'ha aconseguit la col·laboració de les persones responsables d'una important xarxa d'entitats, començant per les AMPA dels CEIP Auró, Diputació, Ferran Sunyer, Joan Miró i Llorers, dels IES Maragall i Parc de l'Escorxador, més la d'algun centre privat, dels claustres dels centres públics de primària i d'altres equipaments del barri, com els dos poliesportius, la

biblioteca i el centre cultural més proper, les associacions de veïns i alguna de veïns i comerciants, col·lectius de joves, esports, etc. Això és, evidentment, un molt bon punt de partida.

També cal destacar la col·laboració municipal, tant del Consell de Districte com des d'alguna de les àrees, sense la qual no seríem pas on som. S'ha produït una confluència de plantejaments que ens ha permès anar sumant suports:

- L'aposta municipal per un model participatiu (creació recent dels Consells de Barri, el fet de buscar la necessària implicació ciutadana en els projectes de reforma urbana...) i el suport específic donat, tant tècnic com econòmic, a projectes comunitaris.
- L'existència de diversos projectes municipals que van en aquesta mateixa línia: Projecte Educatiu de Ciutat, Agenda 21, «pacificació» del trànsit i campanya «a peu és més a prop», recuperació d'interiors d'illa de l'Eixample, corredors verds...
- La línia estratègica de treball comunitari que segueixen actualment diversos equipaments públics del barri, fins i tot els que tenen una gestió externalitzada.

Aquest curs 2001-02 hem preparat entre tots una llista de propostes i vam demanar una entrevista amb la regidora del Districte per exposar el nostre treball. De la col·laboració que es va establir, en van sortir algunes previsions i compromisos que són molt importants per donar continuïtat al treball endegat.

Situació actual i perspectives

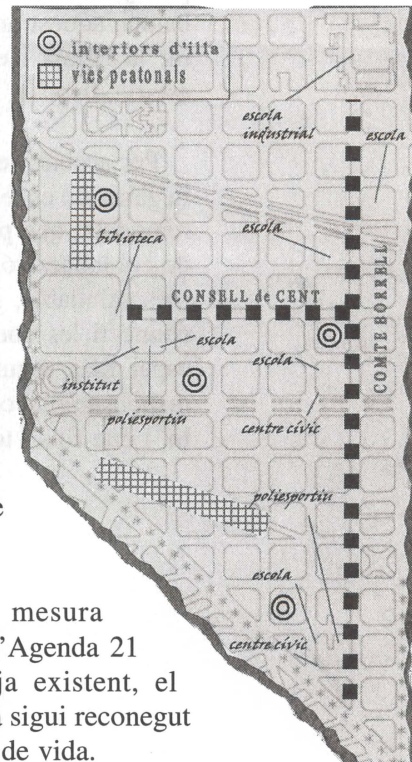
Encara incipient, perquè el treball iniciat és a llarg termini, aquest procés ja no és, però, una simple idea boja ni s'ha quedat en un bolet aïllat. Existeixen ja prou experiències a diversos municipis i barris de Barcelona que van omplint-la de contingut. En el nostre cas s'ha anat definint d'una forma específica una doble vessant educativa:

- Promoció de valors cívics, lligats a la nova ciutadania democràtica que anem construint: aprenentatge de la convivència i de la participació, compromís responsable i potenciació de models de conducta més cívica i solidària.

- Promoció de valors ambientals, amb criteris de mobilitat urbana més sostenible, aprenent des de petits a identificar els problemes i analitzar críticament la lògica de l'ús insolidari de l'espai públic, més que determinar a priori les possibles solucions.

El fil conductor d'aquest treball amb els i les alumnes és la descoberta del que objectivament són «grans temes», però a una escala abastable i comprensible per a ells, amb tot el que això possibilita, a més de reforçar l'autonomia personal dels infants. Des de la marxa del 7è i 8è d'EGB no havia vist l'alumnat de l'escola assumint aquest nivell de protagonisme «propositiu».

Fruit d'aquest treball hem proposat, com a mesura emblemàtica i en el marc del debat preparatori de l'Agenda 21 local que, d'acord amb una directiva europea ja existent, el percentatge d'infants que vagin sols i a peu a l'escola sigui reconegut a Barcelona com un dels seus indicadors de qualitat de vida.

20 El camí de casa a l'escola

Per fer els propers passos, però, necessitem ara que algunes de les obres promeses mostrin per al conjunt del veïnat que el procés de transformació és real, no solament un conjunt de bones intencions. La «prova del nou» del procés endegat seran les previstes remodelacions d'un tram del carrer del Comte Borrell (el Districte ja ho té pressupostat), les millores en els accessos al Parc de l'Escorxador, i les petites reformes demanades en la connexió d'alguns centres amb el trajecte general de Camí Amic. Només així tindrem prou credibilitat per continuar promovent una implicació ciutadana més àmplia, reforçant el compromís de més de vint entitats i equipaments de promoure conjuntament models de conducta més cívica.

Per al curs 2002-03 ens hem proposat avançar, d'una banda, en la línia d'aconseguir una col·laboració individual dels comerciants i del veïnat més àmplia. Les botigues de barri donen vida als nostres carrers i poden ser un punt de referència tranquil·litzador per als infants que van sols. La col·laboració explícita de molts veïns i veïnes també pot ajudar molt a fer més agradable i segur el seu recorregut. D'altra banda, aquest any volem recollir propostes i suggeriments per millorar la neteja i el manteniment. Una nova enquesta del tipus «Què estaria disposat a fer...» en serà l'instrument principal.

Per acabar, recollirem només algunes frases del tríptic publicat no fa gaire, on es resumeix el que volem que sigui el Camí Amic: «Un eix remodelat que prioritzi persones sobre vehicles. Un espai de relació, de col·laboració, d'intercanvi d'idees, un espai de trobada. Un espai més saludable, més net, més verd i menys contaminat. Un eix que connecti les zones verdes i els diferents equipaments del barri. Un espai més segur per a tothom. Un espai educatiu que potenciï la responsabilitat compartida, que tothom faci seu cuidant-lo i respectant-lo, i que fins i tot permeti que els infants vagin sols a l'escola.»

«Calen carrers més segurs, on els infants puguin conquerir progressivament els marges d'autonomia que corresponen a la seva edat, i és bo que els nens siguin conscients de les oportunitats que una seguretat més gran els pot oferir.»

El carrer per a tots

«A les societats preindustrials occidentals hi havia, tant a les ciutats com al món rural, un sol espai social que era al mateix temps públic i privat. Parlem d'abans de la distinció moderna entre públic i privat, però tant a la ciutat com al poble, aquest espai era el **carrer**... A aquest espai, hi tenien el mateix dret tant els homes com les dones, tant els infants com els adults. El carrer era «territori» propi tant dels infants com dels adults. L'adult hi passava el temps i hi feia els negocis. Els nens hi jugaven, sobretot els de les classes populars.»

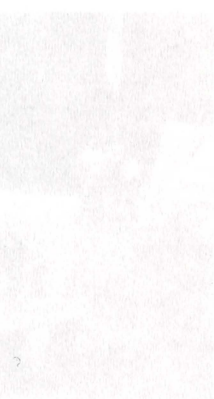
Philippe Ariès

El carrer ja fa temps que ha perdut aquest paper d'espai vital per als més petits, per a les seves necessitats de joc, de relació, d'exploració i de mobilitat. Avui, al carrer, els nens es veuen obligats a concentrar tota l'atenció en els perills del trànsit. I sabem que la capacitat de l'infant de relacionar-se amb l'espai que els envolta es desenvolupa progressivament amb l'edat i que cap nen no pot estar adaptat al trànsit actual, el qual és perillós fins i tot per als adults!

Per aquest motiu, l'educació vial no es pot limitar a l'aprenentatge passiu de normes i comportaments, pensades per adaptar els infants al trànsit.

Bruno Zucca

Associació *La città possibile* i estudi «Urbafor» de Torí.

22 El camí de casa a l'escola

És indispensable, doncs, canviar aquest enfocament abstracte, que és el que predomina acualment, i posar-lo en relació amb un objectiu concret i factible: anar a escola tots sols, sense acompanyament d'adults.

Aquest objectiu pot formar part d'un projecte més ampli, dirigit a tornar als infants els espais urbans com a lloc on poder fer experiències autònomes, desenvolupar habilitats per a la relació i capacitats organitzatives, i trobar la dimensió de la sociabilitat.

L'escola ha demostrat que és un mitjà molt eficient per arribar, a través de les famílies, als veritables destinataris de l'educació vial, els adults, sobretot els que condueixen. La seva responsabilitat és superior quan són pares de nens petits.

De pocs anys ençà ha anat creixent, entre els pares més responsables, la preocupació pel grau escàs d'autonomia de què gaudeixen els seus fills en l'àmbit urbà i per les greus conseqüències que tenen, en el seu creixement psicofísic i humà, l'aïllament individual i el control de totes les seves activitats per part dels adults.

Cal trobar-hi una resposta que no es limiti al vessant educatiu. El cercle viciós produït per la televisió i l'automòbil en l'evolució del nen, que porta al tancament a casa i a l'empobriment afectiu i social (sense comptar els perills per a la seva integritat física), és objecte d'estudi per als psicòlegs, pedagogs, sociòlegs i epidemiòlegs des de fa almenys vint anys a tot Europa, però les respostes han de venir d'una nova organització de la ciutat.

Calen carrers més segurs, on els infants puguin conquerir progressivament els marges d'autonomia que corresponen a la seva edat, i és bo que els nens siguin conscients de les oportunitats que una seguretat més gran els pot oferir.

Això només es pot aconseguir

per mitjà d'una operació que combini l'animació i la dinamització dels nens amb la planificació i la gestió dels espais públics i solament per mitjà de tècniques capaces de conciliar les exigències del trànsit amb les de la seguretat.

A la primera de la dècada de 1970, a Holanda es començà una feina d'aquest tipus amb l'aplicació d'un conjunt de tècniques de comunicació pública, planificació i gestió del trànsit que han estat anomenades, en conjunt, «Moderació del Trànsit».

Els resultats d'aquest projecte demostren que és imprescindible reduir la velocitat de circulació, perquè la velocitat inadequada és la causa principal dels accidents i de la seva gravetat. No n'hi ha prou amb el càstig de les infraccions per frenar aquest procés, cal canviar l'estructura del carrer. A més a més, encara que no hi hagi accidents, un trànsit veloç produeix una sensació d'inseguretat que allunya la gent del carrer, el qual queda privat de la seva funció social.

En un cert sentit, la moderació de la velocitat suprimeix totes les barreres arquitectòniques per als vianants i les posa als automòbils. Així, als carrers on preval la funció residencial, s'hi suggereix de restringir la calçada per ampliar l'espai de la vorera, de fer tortuoses

les vies per als cotxes, posant obstacles (arbres i flors, si és possible) als costats del carrer i elevat els passos de vianants a l'altura de la vorera. On prevalen les exigències del trànsit, s'hi han de fer adaptacions en els punts més perillosos: cruïlles amb el terra aixecat uns quants centímetres, rotondes o

24 El camí de casa a l'escola

carrils d'alentiment per a les corbes, i evitar els grans enllaços elevats, que ocupen grans extensions de terreny i encoratgen a córrer.

Un cop s'ha aconseguit de reduir la velocitat, és possible mantenir un bon nivell d'eficiència i de fluïdesa de la circulació, perquè ja no cal tancar barris sencers al trànsit o adoptar mesures dràstiques i costoses, com ara els semàfors per regular el pas a les cruïlles. I al mateix temps es pot fer compatible el trànsit amb les necessitats de tots els usuaris del carrer, especialment, en l'àmbit urbà, dels més vulnerables, és a dir, dels vianants i dels ciclistes, sobretot infants.

Malauradament, veiem que els darrers anys a tot arreu es torna a acudir a les rotondes i als passos elevats per resoldre punts perillosos, però cal una visió de conjunt per reduir la velocitat de manera general.

Hem de fer ressaltar encara dues coses. En primer lloc que, quan parlem de ciutat, sobretot en relació amb els nens, no ens referim exclusivament a les grans conurbacions, sinó a qualsevol localitat on el trànsit i els estils de vida urbans fan que els infants tinguin tot el seu temps controlat pels adults (automòbil, televisió, consum de formació i de temps lliure...).

En segon lloc que amb la «moderació del trànsit» no es proposa un retorn al passat, que no és possible i sovint tampoc convenient; no es tracta de penalitzar els automobilistes, sinó de fer el trànsit més fluid, amb un estalvi de temps per a tothom, perquè puguin ser suprimits molts semàfors.

En aquesta perspectiva no es desplega solament un programa d'educació vial, sinó una activitat d'implicació dels infants en els problemes de la ciutat, on moltes disciplines entren en joc d'acord amb l'edat (sis-tretze anys): dels estudis socials a l'educació motora, de la formació tècnica a l'educació cívica i ambiental, de la geografia a la història, del dibuix a les capacitats d'orientació i, com veurem, a la lògica, a les matemàtiques i a la física!

En aquest article ens expliquen un projecte dut a terme a Fossano, ciutat propera a Torí, on, conjuntament amb altres municipis de la regió del Piemont, l'associació «La città possibile» ha impulsat l'iniciativa Anem sols a l'escola, en el marc municipal del Pla Urbà del Trànsit.

Anem sols a l'escola

Entre 1999 i 2001, l'associació «La Città Possibile» ha experimentat una nova pràctica d'educació vial per a les escoles d'alguns municipis compromesos a introduir mesures de Moderació del Trànsit en les vies urbanes.

Dario Manuetti
President de l'Associació *La città possibile*, de Torí.

Les intervencions es caracteritzen per una aproximació activa i crítica basada en l'observació de les condicions locals de la circulació i de la viabilitat i en el disseny col·lectiu de recorreguts segurs entre casa i escola. Aquestes intervencions s'han dut a la pràctica per part de les escoles elementals (nens i nenes de sis a deu anys) d'alguns municipis del Piemont i ha rebut el suport i la subvenció de la Regió del Piemont per la seva incidència en educació ambiental.

Condicions i continguts del projecte

El caràcter innovador del projecte prové de la seva inserció orgànica en processos reals d'innovació en la planificació i gestió de la mobilitat.

Les administracions locals han elegit la mobilitat sostenible, la seguretat i la qualitat urbana com a objectius del seu Pla Urbà del

26 El camí de casa a l'escola

Trànsit. Amb aquesta finalitat han traçat un Pla d'arranjaments vials que aprofita les tècniques de la «moderació del trànsit», aplicades abundantment a Europa. Aquestes actuacions van acompanyades, a més a més, d'activitats de comunicació diverses per promoure una «cultura del carrer» basada en la coexistència pacífica entre automòbils i vianants, amb un trànsit a velocitat moderada i una conducció més tranquil·la i respectuosa envers els usuaris més vulnerables del carrer:

ciclistes, vianants, nens.

El projecte, pensat per a l'educació vial dels infants i de les seves famílies i per a la seva aplicació en l'elecció del camí de casa a l'escola, forma part d'un programa més ampli de comunicació adreçat als ciutadans per fer-los participants en les eleccions més significatives sobre la mobilitat urbana i per aconseguir comportaments més responsables en la conducció per part dels usuaris motoritzats del carrer.

L'objectiu específic del projecte «Anem sols a l'escola» és l'augment de la seguretat i l'autonomia de moviment dels més joves als carrers urbans, per mitjà de la identificació i avaluació de les situacions concretes de perill, de la tria dels recorreguts més segurs i de l'adopció, com a vianants i ciclistes, dels comportaments més adequats al trànsit existent.

El projecte s'ha concretat en:

- Experiències de participació en la planificació dels recorreguts casa-escola i aplicació de mesures específiques per a la seguretat de la mobilitat autònoma dels nens (plànol-guia per als

recorreguts escolars, arranjaments vials davant de les escoles, recorreguts per a vianants i cruïlles protegides...).

- Experiències d'educació vial no abstractament «escolars» i disciplinàries, sinó per «anar sols a l'escola», no orientades a «adaptar» els nens al trànsit, com s'esdevé *de facto* en les pràctiques actualment habituals en l'escola obligatòria, sinó pensades per donar-los els elements perquè puguin desplaçar-se sense l'acompanyament forçat dels adults, a partir dels seus recorreguts quotidians pels carrers (identificació puntual de les situacions de perill, elecció de recorreguts més segurs, adopció de comportaments adequats a les circumstàncies reals).

Metodologia

El projecte educatiu específic, adoptat per cada escola, ha seguit la metodologia de l'Associació «La ciutat possible», articulada en els punts següents:

- Observar críticament la situació existent (observacions «a l'abast de l'infant»).
- Estudiar les alternatives possibles (visió i discussió dels materials informatius).
- Proposar i projectar el canvi (proposta de canvis possibles).

La metodologia de treball s'ha de considerar innovadora respecte de les pràctiques d'educació vial habituals –orientades a la transmissió d'informació i normes de comportament–, en la mesura que tracten de posar els nens en condicions d'analitzar concretament i directament l'espai vial i les característiques del trànsit en el seu àmbit i de mesurar-ne el grau efectiu de perillositat.

Els coneixements i les competències útils per a la seguretat personal dels infants són el resultat de l'observació i de l'experiència directa, però a més a més reben un reforç pel que fa a la seguretat amb les mesures concretes d'arranjament vial i de gestió del trànsit aplicades per l'Administració municipal sobre el conjunt de la xarxa viària i dels recorreguts escolars.

Modalitats de desenvolupament

Experts, animadors i voluntaris de l'associació «La Città Possibile» han desenvolupat les activitats de formació, animació i com a monitors següents:

- Trobades d'informació-formació dels operadors locals amb l'objectiu de constituir un grup d'iniciativa tècnic-pedagògic-organitzatiu en situació de desenvolupar autònomament la iniciativa els anys vinents: tres moments de feina conjunta amb ensenyants, agents de policia municipal, funcionaris de l'Oficina Tècnica, pares i adults voluntaris.

- Trobades amb els ensenyants per a la implantació dels programes d'activitats de les diverses classes: dues reunions de programació.

- Trobades de monitoratge organitzatiu i de valoració del projecte sobre la marxa amb ensenyants, Oficina Tècnica i Policia Municipal: quatre reunions en el transcurs del programa anual.

- Sessions informatives i d'animació amb els alumnes a classe:

- visió i comentari dels materials informatius (diapositives, vídeo, fitxes) sobre problemes de la mobilitat a peu i amb bicicleta i sobre les solucions possibles: planificació del trànsit i arranjaments viaris per a la moderació del trànsit ja realitzats, comportament al volant i mesures per a la seguretat de la circulació...;

- investigacions sobre els recorreguts casa-escola que fan els alumnes (compilació de qüestionaris passats a pares i nens sobre la mobilitat en direcció a l'escola i representació gràfica per mitjà d'un «mapa dels recorreguts»);

- estudi del problema de la seguretat del recorregut casa-escola amb trobades i entrevistes amb guàr-

- dies urbans: comparació entre la percepció subjectiva de la perillositat i la situació real a través de l'elaboració del «mapa dels punts perillosos» indicats pels nens i la comparació amb l'obtinguda de les dades que té la Policia Municipal sobre accidents, fluxos de vehicles, velocitat);
- reconeixement dels principis matemàtics i de les regles que s'han d'aplicar en els mesuraments del trànsit: concepte físic de velocitat, les seves unitats de mesurament...
 - Sortides guiades d'observació pel barri amb els alumnes:
- exploració de la xarxa viària i del trànsit, individuació dels carrers recorreguts, observació de la signalètica i de la gestualitat dels guàrdies, experiència de travessament de la calçada i de desplaçaments a partir de l'escola (classes de primer, segon i tercer);
- percepció dels fluxos del trànsit i de les velocitats en els carrers del camí casa-escola, a cura dels alumnes de les classes de quart i cinquè amb l'ajuda d'agents de la Policia Municipal: nombre i tipus dels elements circulants, velocitats mitjanes i instantànies dels vehicles mesurades cronometrant els temps de recorregut en un segment del carrer de 100 m.
 - Accions públiques d'animació i sensibilització a l'acabament del programa d'activitats:
 - una jornada d'animació al carrer amb exhibicions i jocs diversos, realitzada amb els infants per grups organitzats de pares i per animadors especialitzats;
 - simulació de sortida d'escola segura amb la instal·lació a la calçada de davant de l'escola d'elements de mobiliari urbà fabricats amb tècniques de l'escenografia teatral (arbres, bancs, fites/fitons, jocs d'escacs i «autogegant» pintat sobre una gran tela estesa sobre la calçada);
 - reconeixement dels recorreguts escola-casa i el senyalament dels punts perillosos en una caminada pel barri dirigida pels nens amb la participació dels pares, ensenyants i habitants de l'indret;

30 El camí de casa a l'escola

- atorgament del «Títol de bon vianant» a tots els infants que hagin participat en el projecte;
- una «Setmana dels recorreguts segurs» amb nens de camí cap a l'escola sols, sota la vigilància a distància de pares i voluntaris, reunits en alguns llocs de trobada;
- documentació en vídeo i diapositives de les diverses fases del projecte i muntatge de dos audiovisuals per ser utilitzats com a guies operatives per imatge pels grups d'iniciativa locals compromesos en els laboratoris d'educació vial en el futur i en altres escoles.

En el transcurs de l'any escolar, els alumnes de cada classe han fet amb els seus mestres:

- Elaboració de dades relatives als qüestionaris (temes: el camí de l'escola, seguretat, «cultura del carrer») amb gràfics, observacions i propostes per part de totes les classes i informatització totalment a càrrec de les classes de cinquè.
- Propostes d'arranjament de la sortida de l'escola amb dibuixos i documentació gràfica i fotogràfica «abans-després», a càrrec de les classes de primer, segon i tercer.
- Materials per a la preparació de la mostra final, per a l'arranjament simulat de la sortida de l'escola, per a la caminada pel barri «A l'escola sols i segurs»: dibuixos, collages gràfics i fotogràfics, cartells informatius, estendards per als grups-classe i identificadors individuali per a tots els participants a la caminada...
- Activitats de comunicació local a través de:
 - producció de materials informatius i per a la promoció de les activitats en les trobades entre les famílies i els habitants del barri: cartes, invitacions, avisos, fullets i cartells...;
 - contactes amb l'Administració Municipal i carta a l'alcalde amb petició detallada d'intervenció, acompanyada amb un dossier de treball del projecte amb les informacions i dades aplegades;

– contactes amb la premsa local i entrevistes a càrrec de les classes de quart.

Participació dels destinataris i objectius de canvi cultural

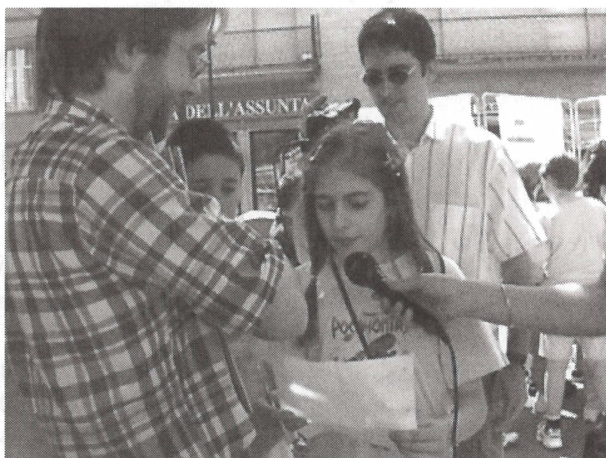
La qualitat de la participació dels alumnes és el resultat de la seva implicació en activitats pràctiques d'exploració del territori i orientades a un objectiu compartit.

La implicació de tots els participants en el projecte (ensenyants, alumnes, pares, col·laboradors externs, tècnics municipals, Policia Municipal) ha estat facilitada per les trobades regulars i activitats distribuïdes al llarg de tot el curs escolar.

La participació dels adults (pares, avis i altres voluntaris), prevista i organitzada pel projecte educatiu escolar, també ha estat articulada en diverses fases: informació, observació, discussió i valoració, organització i animació d'activitats diverses (festa final, caminada pel barri, setmana dels recorreguts segurs...).

És clarament perceptible l'efecte formatiu sobre els participants adults, dirigit cap a una conducció per a la seguretat. El projecte actua, doncs, no solament en el terreny de l'educació viària dels infants, sinó també en el de la comunicació pública en relació amb els automobilistes, per una cultura del carrer no agressiva i el respecte envers els usuaris del carrer més vulnerables.

A través del treball específic sobre el recorregut casa-escola, tots els participants es formen una opinió clara i realista sobre com és possible augmentar de manera efectiva la seguretat i la llibertat de moviments dels infants en l'espai urbà gràcies a puntuals intervencions de moderació del trànsit i al control de les conductes al volant.

32 El camí de casa a l'escola

Als pares, en particular, arriba de manera molt eficaç i directa la invitació a repensar-se l'acompanyament dels nens amb cotxe, cosa que contribueix a reduir significativament el trànsit en els recorreguts casa-escola i a augmentar la seguretat i la possibilitat de mobilitat autònoma dels infants.

Desplegaments del projecte

En tots els municipis on s'ha realitzat, el projecte ha partit, el primer any, dels ensenyants que individualment s'han declarat disponibles, com a experimentació d'un model operatiu que es pot estendre successivament a totes les escoles com a programa d'educació viària «des de baix», realitzable a partir dels recursos i de les competències pròpies del municipi.

En les franges d'edat en les quals s'ha treballat directament amb els animadors de l'associació (nou-onze1 anys), els infants acompanyats a l'escola amb cotxe representen de mitjana el 51 %, però pugen al 66 % els qui no han anat mai sols a l'escola i que en molts casos no estarien en situació de fer-ho.

A Fossano (24.000 hab.), després d'un treball de 18 mesos a l'escola de primària «Primo Levi», l'autonomia, pel que fa al camí de l'escola, ha augmentat almenys el 10 %, i els alumnes que habitualment es desplacen sols en la franja d'edat dels nou als onze anys han passat del 19 % el 1999, a prop del 30 % el 2001, amb grans conquestes, sobretot, entre els «no habituals», els alumnes que es desplacen sols en menys de la meitat dels casos.

Cal assenyalar, sobretot, que l'èxit de les iniciatives està lligat a l'efecte de l'encoratjament que ha comportat la construcció, per part dels serveis tècnics municipals, d'una plataforma viària elevada al nivell de la vorera davant l'escola, que és la primera mesura del pla del camí cap a l'escola.

Ara la velocitat dels cotxes segurament s'ha reduït... Però els nens continuen vigilant i mesurant! La seguretat vial, com l'educació vial, mai no s'aconsegueix d'una vegada per sempre.

Opinions i experiències a l'entorn del camí escolar

Es recullen opinions i experiències que intenten donar a conèixer diferents punts de vista, tant des de les administracions municipals, com des d'entitats, escoles i alumnes, sobre el camí escolar.

Són moltes i diverses les experiències que es duen a terme; en aquestes pàgines no es pretén ser exhaustiu sinó veure diferents iniciatives que cada vegada són més presents en les escoles de diferents pobles i ciutats.

Marta Carranza

Institut d'Educació. Programa de Promoció de la Salut. Ajunt. de Barcelona

Cada moment històric es caracteritza, entre moltes altres coses, per les temàtiques emergents que sovint acaparen el debat social, els mitjans de comunicació i la reflexió individual. En els darrers decennis, el món s'enfronta a un fenomen que ens afecta i ens compromet a tots: la mobilitat i les conseqüències que es desprenen del seu ús i abús.

La mobilitat, entesa fins ara amb el valor afegit de progrés, ens ha posat en escac. Un gran nombre d'experts de diferents punts del planeta ens alerten i ens plantegen els paranys de la mobilitat irracional.

L'automòbil, l'andròmina quasi bé deïficada i símbol de benestar i opulència dels anys seixanta, s'ha convertit ja en la primera font de contaminació atmosfèrica i, en alguns països, és una de les primeres causes de mort de nens i joves. Al centre del Caire, el soroll que generen els vehicles de motor és deu vegades superior al que estableixen les normes de salut i seguretat.¹ Als mitjans de comunicació apareixen cada dia titulars o notícies relacionades amb la mobilitat: embussos, accidents, conflictes al carrer, referències al transport públic, etc. Fins i tot a la televisió, darrerament apareix un espot que ens demana si som conscients que durant el 50 % de la nostra vida estem *en trànsit*, és a dir, anant amunt i avall, o dit d'una altra manera exercint la *mobilitat*.

Aquesta mobilitat, tot i les bones intencions i un gran nombre de mesures preventives i sensibilitzadores d'alguns governs i administracions locals, tendeix a evolucionar cap al caos. Sembla que per poder entendre la mobilitat des de la racionalitat i, en conseqüència, des de la responsabilitat i el respecte, cal exercir de ciutadà, és a dir, d'individu que viu i conviu en una col·lectivitat. Però, com afirmen Castiñeira i Lozano,² a Occident impera la cultura del *jo*, sembla que l'individu gaudeixi de tots els elements d'una autèntica cultura de l'exalçament d'un mateix –més educació, nivell de vida més alt, més democratització...–, i això condueix en molts casos a l'allunyament de l'esfera pública i a una afirmació dels àmbits més íntims de realització individual.

Podríem trobar molts punts de contacte entre aquest *individualisme modern*, accentuat per l'autonomia del subjecte que esdevé independent de la comunitat tradicional, i *la mobilitat irracional*, és a dir la que avantposa els interessos individuals als de la comunitat a la qual es pertany.

1. MAYOR ZARAGOZA, F. *Un nuevo mundo*. Barcelona: Ediciones Unesco, 2001.

2. CASTIÑEIRA, A.; LOZANO, J.M. «La cultura del yo». Barcelona: *La Vanguardia*, 30-05-2002, pág. 24.

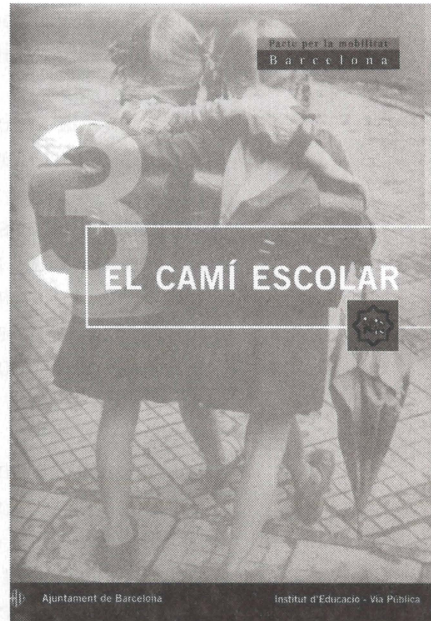
La ciutat difusa, els espais urbans on la forma més habitual de sortir i d'entrar a casa és des del garatge particular, on ni l'escala et proporciona contacte amb els *altres*, és el paradís de la cultura del jo. L'espai vital personal, que es trobava entre les conquestes de la societat moderna, es transforma en un dels nuclis dels problemes de la societat postmoderna.

En aquest context, que sobrepassa de molt les nostres fronteres, i situant-nos en el dia a dia de la ciutat de Barcelona i dels seus barris, des de l'Institut d'Educació i la Regidoria de Via Pública, s'ha vist que, davant aquestes tendències un xic fatalistes, cal plantejar mesures innovadores i sobretot responsables. Calen noves col·laboracions entre els sectors privats i públics, científics, experts i usuaris, per trobar alternatives i sobretot per repensar amb imaginació i optimisme els espais que ens envolten i la forma de moure'ns-hi. La voluntat de canvi és l'única via per plantejar noves estratègies, la corresponsabilitat serà la clau per abordar una temàtica tan complexa i controvertida com és la mobilitat.

És en el marc d'aquest discurs, el qual pretén abordar una nova *Educació per a la mobilitat*, on apareix a Barcelona la proposta de Camí Escolar amb el desig d'ajudar a recuperar l'espai públic com a espai de relació i convivència, és a dir amb la intenció que es *reapregui l'ofici de la ciutadania en temps de malestar social*.³

A partir del Projecte Educatiu de Ciutat i del Pacte per a la Mobilitat de la ciutat de Barcelona, el Pla d'Actuació Municipal per al quadrienni 2000-04 del municipi ha pres el compromís d'afavorir el Projecte *Camí Escolar*.

Aquesta iniciativa és una proposta més d'educació per a la mobilitat que pretén afavorir un viatge segur i agradable d'anada i tornada a l'escola i com a conseqüència fer de l'espai del carrer un espai més

3. Idem, cit. 2.

amable i segur per als nens i nenes i, per extensió, a tots aquells ciutadans que l'utilitzin.

La posada en escena del procés d'elaboració del Camí Escolar té lloc al territori mateix, on els districtes de la ciutat prenen el relleu del lideratge. Des de l'Institut d'Educació i la regidoria de Via Pública, s'orienta, s'assessora, s'impulsa, es creen recursos per al seguiment del procés, com ara publicacions específiques, o per al treball des dels centres docents, com materials didàctics, i es fa possible l'execució de les propostes concretes amb estudis i dotacions. També es participa en el moment de la difusió i la sensibilització posterior a la posada en marxa dels diferents camins escolars.

En aquests moments, el Districte de l'Eixample i el de les Corts han posat en marxa, respectivament a l'Escola Tabor i l'Escola Barcelona, un camí escolar i es troben en projecte camins als districtes de Sants-Montjuïc, de Sant Andreu, d'Horta Guinardó, de Sarrià-Sant Gervasi, de Gràcia i ben segur que, en poc temps, les millores i sensibilització col·lectiva que es derivaran d'aquestes actuacions ens portaran a fer un pas en la necessària recomposició dels espais d'intersecció entre el jo i el nosaltres, entre els drets i els deures, entre el que diem i el que fem cada dia.

Col·lectiu «Petits però ciutadans»

Associació Cultural de Granollers

El col·lectiu «Petits, però ciutadans» neix l'any 1995, del debat d'un grup de persones vinculades a l'Associació Cultural de Granollers arran d'una jornada de reflexió al voltant del tema «Ciutat-Cultura-nen i nena», on Francesco Tonucci ens va fer reflexionar sobre la necessitat de recuperar la ciutat com un espai de relació, de col·laboració i d'intercanvi d'idees entre les persones.

El projecte pretén una redefinició de la ciutat en tots els seus àmbits, tot recuperant-la per a la gent i considerant els ciutadans més petits com el baròmetre per mesurar les necessitats i els drets de tothom.

Per aconseguir un compromís polític que considerés els nens i les nenes com a ciutadans de ple dret era imprescindible la implicació directa de l'Administració local i dels seus responsables municipals. Així, l'any 1996 es va formalitzar la col·laboració entre l'Associació Cultural de Granollers i l'Ajuntament de Granollers. Entre tots, i tenint com a motor l'Àrea d'Educació i Esports de l'Ajuntament de Granollers, es creà un grup de treball integrat per professionals de diferents àmbits: educadors, polítics, arquitectes, enginyers, comerciants...

La col·laboració s'establí en relació amb la formulació d'objectius i amb l'elaboració de propostes i amb accions concretes i es produí tant en l'àmbit econòmic com de recursos humans. La relació amb d'altres àrees de l'Ajuntament –Governació, Serveis, Alcaldia...– així com d'altres entitats de Granollers, foren clau a l'hora de tirar endavant el projecte i totes les seves campanyes.

La proposta programàtica es va establir com a decàleg de voluntats, que és l'eix de totes les activitats que es duen a terme. Aquestes són: fer que la ciutat sigui transitable, orientadora, saludable, de convivència, estimada, coneguda, amb cultura, segura i que respecti els drets dels nens i de les nenes.

L'any 1997, se signà també un conveni de col·laboració amb la Diputació de Barcelona per treballar conjuntament amb d'altres municipis, en la línia de ciutat i infant, on l'assessorament dels tècnics de la Diputació i el mateix pedagog Francesco Tonucci van ser essencials per al suport del nostre projecte, així com l'ajuda econòmica que se'ns oferia. Al cap d'un parell d'anys, aquest grup de treball es va dissoldre, fet que nosaltres lamentem, però en l'àmbit local es va continuar treballant i al cap de poc temps es va esdevenir un fet important: l'aprovació pel Ple municipal del projecte i el compromís polític que aquest fet comportava.

Campanya «A l'escola hi vaig a peu»

Fins fa pocs anys, a la ciutat s'hi trobava tot allò que donava sentit

al fet de viure en societat. En el desenvolupament d'aquest fet bàsic, en la seva configuració i disseny, es reflectia com eren els seus ciutadans, quines eren les il·lusions, desitjos, necessitats i realitats, fins i tot era la façana d'un model de societat.

Al carrer hi havia els amics amb qui conversar, els veïns a qui ajudar i amb qui sentir-se acompanyat. També es comprava, es cercava feina i s'establien relacions comercials de tota mena. Durant segles el model de ciutat s'ha desenvolupat amb moltes variants, més en el disseny o l'estètica que no en l'organització i ús. Continua havent-hi carrers, places, comerços, espais culturals, educatius... Sempre, però, observant l'equilibri entre les necessitats socials i culturals de la persona i les d'intercanvi comercial o econòmic.

Aquests darrers anys, amb l'acceleració dels canvis de l'entorn tecnològic i productiu, amb l'increment del consum, sembla que aquest fràgil equilibri comença a trencar-se i, per primer cop en la història, deixem de trobar dins la ciutat l'espai suficient, el marc adequat on desenvolupar la capacitat d'enriquir el nostre vessant social.

El cotxe, símbol principal de l'actual societat de consum, ha omplert els nostres carrers. Ara ja no es pensa a construir espais per a les persones: la gran preocupació és on col·locar els cotxes i com fer-los lloc per on puguin passar. Aquest desequilibri que pot fer trontollar l'essència de l'home com a ésser social, transmissor de valors i de cultura, ha fet que darrerament se sentin veus de filòsofs i pensadors que donen pautes de reflexió i que són recollides per moviments i associacions ciutadanes, tot encetant el debat sobre com volem que siguin, i per a qui, les nostres ciutats.

Cal que la ciutat torni a ser un espai comú de convivència i de relació on les persones tinguin, per sobre de qualsevol alta cosa, les condicions idònies per a una vida feliç.

Per totes aquestes raons, el col·lectiu *Petits, però ciutadans* va organitzar l'any 1997 la primera campanya «A l'escola hi vaig a peu» conjuntament amb el Servei d'Educació de l'Ajuntament, la policia local i les escoles de primària de Granollers, amb l'objectiu de sensibilitzar en l'ús racional del cotxe i animar les famílies i els nens i les nenes a anar a peu a l'escola.

Durant la setmana que dura la campanya, es marquen uns camins escolars senyalitzant un punt de trobada en els nuclis d'habitatges fins a les entrades de les escoles i pintant al terra unes petjades que indiquen el recorregut que s'ha de fer. Es tracta d'anar junts i caminant a l'escola acompanyats per la policia local per tal d'evitar perills.

Paral·lelament, els nens i les nenes de cicle mitjà i cicle superior d'educació primària s'encarreguen de posar, d'una manera simbòlica, multes als cotxes que estiguin mal aparcats i/o molestin els vianants en el seu camí.

S'organitza també una xerrada informativa per a tota la població on es presenta la campanya i es debat sobre la mobilitat, es lliuren uns fulletons explicatius de la campanya a les famílies i s'editen uns cartells anunciadors.

També és important la col·laboració de la televisió local, la qual emet regularment, durant tota la setmana, un spot on es dona el missatge de la campanya. Amb aquesta experiència pilot també es pretén ajudar a tenir una imatge positiva i de suport a la policia local respecte del ciutadà i ciutadana, amb quatre àmbits ben definits: l'autonomia dels infants, el coneixement de la ciutat, la relació social i l'evitació de la contaminació.

Amb les campanyes «A l'escola hi vaig a peu» es pretén posar en relleu la inseguretats que creen el trànsit intens i els mals hàbits d'aparcament en doble i triple fila davant de les escoles; i també es vol promoure l'anada a peu a l'escola com a moment de passeig, de coneixement de l'entorn, de trobada amb els amics...

Les campanyes, tot i que es programen durant una setmana a l'any, no volen tenir una durada limitada. L'objectiu és que l'ús del vehicle privat es vagi reduint i que el fet d'anar a peu a l'escola es converteixi en una pràctica habitual.

Consell d'Infants de Sant Feliu de Llobregat

Ana Novella

Dinamitzadora del Consell d'Infants

Àngels Prats

Tècnica del programa d'infància. Ajuntament de Sant Feliu

L'estudi sobre els itineraris escolars realitzat pel Consell d'Infants de Sant Feliu de Llobregat

El consell d'infants és un espai de trobada on els nens i les nenes es reuneixen, entre altres coses, per reflexionar, parlar i fer propostes al voltant d'aquells aspectes relacionats amb la vida quotidiana de la seva ciutat.¹ A Sant Feliu el consell d'infants² fa quatre anys que funciona, 22 nens i nenes de deu a dotze anys es reuneixen un cop al mes per parlar de la seva ciutat i fer coses perquè aquesta sigui més propera a tots i a totes.

Aquest any el consell d'infants va rebre l'encàrrec polític d'estudiar quines són les condicions d'arribada a peu dels nens i de les nenes a les escoles; aquest treball es fa conjuntament amb l'Àrea de Via Pública i amb Intra.³ Després d'un parell de reunions per concretar quins eren els objectius de l'estudi i quin seria el paper de cada un d'ells, el consell va començar a treballar.

Els nens van planificar el seu treball de camp i ho van fer donant resposta a dos interrogants. Què farem? Anar pels voltants de les escoles per veure quines eren les condicions en què els infants es trobaven quan es desplaçaven, podrien fer preguntes, fotografies... Com s'organitzarien? Com que hi havia tres escoles, van formar tres grups d'acord amb la seva disponibilitat, així en cada grup hi havia entre cinc i set components. Van decidir que era molt important que els

1. TRILLA, J.; NOVELLA, A. (2001). «Educación y participación social de la infancia». *Revista Iberoamericana de Educación*, 26, 2001, p. 137-164

2. Els membres del consell que han participat en aquest projecte són: Pau Belmonte, Gemma Borràs, Gemma Castellano, David Garcia, Arthur Garrido, Lorena Guillermo, David Mora, Eduard Polls, Maria Raja, Mireia Saldaña, Patricia Ciller, Carlos Canales, Marc Carmona, Loli Espinar, Albert Isabal, Noemi Jiménez, Lidia Mora, Marta Lacima, Isabel Merino, Xavier Martín, Sandra Moran, Aida Roc.

3. *Ingeniería de tráfico* s.l. Equip de treball dirigit per Ole Thorson.

representants del consell d'aquella escola s'apuntessin al dia que s'estudiés la seva escola. Per recollir les seves observacions vam preparar unes fitxes d'observació en les quals enganxarien la foto i explicarien per què havien retratat aquella situació i quin comentari o peu de foto suggerien.

Després de planificar el treball, va arribar el dia de dur-ho a terme. Per a tots era la primera vegada que feien un treball de camp. Cada dia vam formar dos grups de treball que portaven assenyalada en un mapa la zona que havien de recórrer, una càmera i un bloc amb les fitxes per recollir les observacions. Després de dues hores, els nens i les nenes havien fet unes 24 fotografies, i tenien molta informació sobre els voltants de l'escola. Van adonar-se de moltes coses: la importància de les voreres adaptades, que els cotxes aparquen molt malament, que ens trobem obstacles a les voreres (papereres, senyals de tràfic, contenidors...), que els vianants no fem servir els passos de vianants, que els passos de vianants estan mal posats i rellisquen, que travessar la calçada té molts riscos... Van haver-hi anècdotes que els nens i les nenes no oblidaran mai, per exemple: els nens van fotografiar el cotxe de la policia urbana aparcats sobre la vorera; van observar que les clavegueres i els arbres tenen reixes, en les quals el bastó d'un avi pot quedar enganxat, però quan ho van preguntar a un avi no va veure el problema perquè mai no li havia passat; en un altre grup no es van atrevir a fotografiar, per por que els diguessin alguna cosa, una caseta de gelats que estava tot just a la sortida del parc amb la qual era fàcil ensepegar i estava al bell mig de la vorera, i després d'uns dies la vam moure uns quants metres; un nen va observar que un contenidor era fora del seu lloc i que això podia ser un perill, i no sols va prendre nota del fet sinó que el va posar en el seu lloc, i davant de la nostra felicitació la seva resposta va ser encara més alliçonadora: «ja que me n'he adonat no em costa res posar-ho bé, i així puc evitar un accident.»

El consell va rebre una carta del tècnic de via pública convidant-nos

a presentar l'informe sobre els itineraris escolars, durant la setmana de la mobilitat en què hi ha un dia dedicat a la infància. Això ens va obligar a prémer l'accelerador. Així quan vam tenir totes les fotos, vam convocar un consell extraordinari per organitzar i començar a preparar l'informe, i els nens i les nenes es van posar a treballar per petits grups. Amb l'hora i mitja que teníem, van classificar les fotos per temàtiques, van revisar els peus de la foto i en van proposar d'altres, i van establir com podria ser la presentació de l'informe. Aquest dia no vam tenir temps per fer molta feina, feia molta calor i el curs ja s'havia acabat.

En aquest treball, el consell d'infants, com en altres ocasions, dóna elements i continguts perquè la ciutat sigui més propera a tots els seus ciutadans. La mirada dels infants ofereix els elements perquè les autoritats locals puguin desenvolupar polítiques més ajustades a les necessitats reals de la ciutat. A Sant Feliu de Llobregat el consell d'infants i els components de l'equip de govern treballen conjuntament perquè això sigui possible.

Fòrum Cívic Sagrada Família

Al final de 1998, i a partir del Projecte Educatiu de Ciutat, al barri de la Sagrada Família es crea un òrgan de participació que aglutina les entitats del barri, veïns i veïnes i representants de l'Administració municipal. Aquest òrgan rep el nom de Fòrum Cívic Sagrada Família.

L'àmbit d'actuació del Fòrum és el Medi Ambient i té com a objectiu principal aconseguir una millora de la qualitat de vida del barri i una protecció més gran de l'entorn. Les activitats educatives, informatives, de participació i comunicació són l'eix fonamental de totes les actuacions.

De la trentena d'entitats que formen el Fòrum Cívic Sagrada Família, el Centre Cívic Sagrada Família, el CEIP Tabor, l'AMPA del CEIP Tabor, el Districte de l'Eixample, ProEixample, el Poliesportiu Municipal Sagrada Família (Fundació Claror), la Societat Catalana d'Educa-

ció Ambiental, l'Associació de Veïns i Veïnes Sagrada Família, l'Espai Sagrada Família, la Colla Drapaire Sagrada Família i el Casal de Joves Ksal i Pebre, en componen la Comissió de Seguiment.

Mitjançant el consens i l'acord com a elements bàsics per a la presa de decisions, el Fòrum ha aconseguit millores importants, entre les quals el reciclatge de deixalles orgàniques per fer compost («Fem compost al parc»), un hort biològic al terrat del Centre Cívic Sagrada Família, un Punt d'Intercanvi de Serveis, un Cicle d'Educació Ambiental, un Mapa Ecològic del barri i el Camí Escolar de l'escola Tabor.

La creació d'un camí escolar d'accés a l'escola Tabor era al començament una idea de l'Associació de Veïns i Veïnes Sagrada Família. Des del Fòrum Cívic es veu com a molt positiu aquest projecte que té l'objectiu de: convertir el fet d'«anar a l'escola» en una activitat quotidiana agradable i segura, afavorir que els nens i les nenes vagin sols a l'escola, traçar el camí escolar d'acord amb les necessitats de les mares i pares, dels alumnes i de les condicions de la via pública, reformar la via pública per donar prioritat a la circulació de vianants, bicicletes i transport públic en detriment del transport privat i divulgar el camí entre la ciutadania.

Per tirar endavant el Camí Escolar es comença tot un treball intern al CEIP Tabor, en el qual s'implica tot el col·lectiu escolar (nens, pares i mestres). Posteriorment es fan propostes d'actuació a la via pública i es promou i divulga aquest projecte pel barri amb la col·laboració d'altres col·lectius (entitats, comerç, veïns i veïnes...). Un altre aspecte que es treballa és la comunicació i informació exterior a l'escola, tant en l'àmbit del barri com de la ciutat.

El projecte es desenvolupa a la Comissió de Seguiment del Fòrum Cívic Sagrada Família i compta, en tot moment, amb la col·laboració de l'Administració municipal, que és qui duu a terme aquelles actuacions necessàries a la via pública per tal de facilitar l'accés a l'escola d'una manera segura.

Amb tot aquest procés, i l'ajut que ha representat la pacificació del trànsit al carrer de Provença i la supressió de vehicles al passatge Vilaret, el Camí Escolar de l'escola Tabor ha esdevingut una via de circulació preferent per als vianants, escollida entre aquells recorreguts

44 El camí de casa a l'escola

més utilitzats per la majoria dels alumnes. El camí s'ha traçat seguint els trajectes més utilitzats per anar a l'escola i la via principal és el carrer de Provença. S'han fet actuacions per facilitar la mobilitat i protecció dels vianants amb mesures com la prohibició de l'aparcament de motos sobre la vorera, una nova regulació dels semàfors per protegir més els vianants a les cruïlles, una nova senyalització (horitzontal i vertical) per advertir als vehicles que entren en una zona escolar... I s'ha comptat amb la presència de la guàrdia urbana, a les hores d'entrada i sortida de l'escola, durant les primeres setmanes de funcionament del Camí, al final del 2001.

Després de gairebé mig any des de la posada en marxa del Camí Escolar, el Fòrum Cívic Sagrada Família en fa una valoració molt positiva i considera que s'han assolit la pràctica totalitat dels objectius que s'havien proposat. S'han aconseguit reformes a la via pública per donar prioritat a la mobilitat de vianants, bicicletes i transport públic davant el transport privat, més seguretat per als ciutadans que es desplacen a peu per l'eix del Camí Escolar i, en conseqüència, un nombre més gran de nens i nenes que ara fan sols el camí fins a l'escola. Així doncs, el fet d'«anar a l'escola» ha esdevingut una activitat quotidiana, agradable i segura.

Entre els seus punts forts, es pot destacar que es tracta d'un projecte innovador, d'educació en valors, amb una gran acceptació entre la ciutadania i que ha tingut una bona difusió, tant al barri com a tota la ciutat. També cal destacar que ha estat possible gràcies al procés de treball conjunt entre l'Administració municipal i els diferents agents socials del barri.

Com a punts febles, només s'ha d'assenyalar la dificultat que hi ha en els canvis de la regulació del trànsit i en el compliment de la normativa. De tota manera, el treball en aquest projecte ha de ser continuat i dinàmic per tal que el procés es vagi revisant, corregint els punts febles i es pugui avançar amb noves accions de millora i participació.

CEIP Tabor

Quan es va iniciar el projecte, al final de l'any 1998, es va fer tenint en compte els hàbits de mobilitat dels nostres alumnes. Vàrem constatar que més d'un 90 % dels nens i nenes accedien a l'escola a peu i acompanyats d'un adult. Davant d'aquest fet, vàrem creure necessari adaptar la via pública per tal d'afavorir un accés agradable i segur a l'escola. A més, tenint en compte que estem parlant de nens i de nenes de pocs anys, calia prestar una atenció especial a totes les actuacions que es duguessin a terme en el carrer.

Amb la situació actual, els infants es troben moltes vegades en un entorn hostil a l'hora de moure's pel carrer, cosa que fa necessari l'acompanyament d'un adult.

L'aposta que es fa per tirar endavant aquesta iniciativa és clara: fer un barri que aculli els nens i les nenes, que l'entorn en el qual es mouen diàriament els resulti agradable i segur, que trobin ajuda en cas de necessitat i que la gent del barri (veïns/es, comerciants, treballadors/es) siguin aquells amics als quals puguin acudir en cas de necessitat.

En tota iniciativa adreçada als nens i a les nenes, és de vital importància comptar des d'un principi amb les seves opinions i partir de les seves vivències i experiències a l'hora d'iniciar l'estudi sobre el camí escolar. Un projecte com aquest, que vol donar protagonisme i autonomia als infants, requereix un treball previ rigorós i constant.

La valoració del projecte és bona, perquè:

- S'estan aconseguint mesures d'actuacions efectives.
- Estem duent a terme la pràctica del camí escolar com una iniciativa col·lectiva d'educació.
- Estem potenciant un treball conjunt entre l'Administració municipal, els agents socials del barri i l'escola.
- Estem integrant l'escola en la dinàmica diària del barri.

- Establim mecanismes que permeten desenvolupar accions que involucren tota la societat en el procés d'educació comunitària.
- Contribuïm a fer de la via pública un espai de socialització
- Divulguem entre la ciutadania l'existència del camí escolar per integrar aquest element a la ciutat.
- Col·laborem i participem en les actuacions per millorar la mobilitat al carrer.

Si bé s'ha demostrat que totes les mesures d'actuacions dutes a terme fins al moment són bastant efectives, també s'ha comprovat que no són suficients per assolir plenament els objectius fixats.

És per aquest motiu que la línia prioritària s'encamina a reforçar i fomentar tots aquells aspectes d'informació i comunicació amb la finalitat de donar a conèixer el camí escolar i crear una consciència i sensibilització més profundes.

Cal fomentar actituds i comportaments que facilitin una convivència social, vetllar per la seguretat dels vianants i contribuir a una millora de la qualitat ambiental i de la vida a la ciutat.

Valorem també positivament que iniciatives com aquestes ens ajuden a treballar amb els nostres alumnes, a fer entendre que la ciutat és dels seus habitants i que la mobilitat dels ciutadans, a peu o amb bicicleta, ha de quedar garantida amb tota seguretat.

Aquest és un projecte comunitari i, per tant, implica, i al mateix temps beneficia, tota la societat. En aquest projecte volem implicar activament els comerciants. La seva participació es pot concretar en establiments col·laboradors del camí escolar. Aquest aspecte encara ha de ser treballat amb més dedicació, perquè no acabem de trobar la fórmula adequada de la col·laboració.

Un altre aspecte on hem tingut i tenim encara dificultats és en la pacificació del trànsit d'un dels carrers principals del camí. Per fer-hi reduir la velocitat es proposa regular els semàfors a fi d'evitar que els conductors en trobin gaires en verd consecutius. És una opció complicada, perquè això pot afectar la circulació en altres zones de la ciutat.

El treball en aquest projecte continua i resta obert a la participació

de tothom per tal d'anar revisant el procés, corregir, si cal, aspectes que no han estat del tot encertats i avançar en noves accions de millora i participació.

Josep Chalmeta

Director del CEIP Gayarre

L'estudi dels camins escolars al barri de la Bordeta de Barcelona va néixer per iniciativa de la Comissió de Veïns del mateix barri. L'escola Gayarre, com també altres centres, vam acceptar la proposta i vam començar un treball conjunt. L'objectiu era millorar la seguretat dels alumnes en el camí de casa a l'escola i viceversa.

Per aconseguir l'objectiu, calia analitzar els diferents trajectes seguits pels alumnes entre la seva casa i l'escola i els mitjans de transport més utilitzats, incloent-hi el fet d'anar a peu, per poder, a continuació, establir un clar diagnòstic dels punts de perill i, posteriorment, aconseguir de l'Administració municipal les millores i canvis necessaris per tal d'eliminar els esmentats punts i fer els trajectes més segurs.

Això podia representar des de la instal·lació de semàfors i passos de vianants, fins a la creació de zones de vianants, passant per ampliacions de voreres, prohibicions o canvis d'àrees d'aparcaments, col·locació de fitons, canvis en el sentit de la circulació, etc., és a dir, tot el que calgués per tal que els nens de primària poguessin anar i tornar sols a l'escola sense riscos en el camí.

La primera activitat que es va fer va ser passar un qüestionari a tots els alumnes del centre, en el qual se'ls demanava l'edat, el domicili, si anaven a l'escola sols o acompanyats, si anaven a peu o amb algun transport i, en aquest cas, amb quin.

S'hi adjuntava també un plànol de la zona d'influència del centre on cada alumne marcava el trajecte que seguia per anar de casa a l'escola. També s'hi van incloure els trajectes des de l'escola a altres centres o equipaments del barri per fer-hi activitats extraescolars.

La segona activitat va ser el buidatge de tot aquest material i la seva refosa amb el similar d'altres escoles, tant públiques com privades.

Això va permetre tenir dades estadístiques de tot el barri i elaborar un mapa que reflectia mitjançant un sistema de colors els carrers més transitats pels nens i nenes a les hores d'entrada i sortida de les escoles, amb el nombre bastant aproximat de nens i nenes que passaven per cada carrer. Per fer-se una idea de la tasca que es va fer només cal dir que disposem d'una vintena de gràfics i mapes diversos.

Aquestes vies urbanes més transitades eren, doncs, aquelles a les quals calia donar prioritat i analitzar amb més detall, com així es va fer, sense, però, oblidar les menys transitades.

Després d'aquesta anàlisi vam disposar d'un mapa de punts de perill, bé per falta de senyalització o bé per qüestions com l'aparcament indegut, però diari, de vehicles sobre les voreres i que obligaven l'alumnat a caminar per la calçada amb el risc consegüent.

La fase següent va consistir en l'elaboració i redacció de propostes concretes d'actuació municipal. Entre aquestes propostes, hem de citar: tasques de la guàrdia urbana, actuació de la grua municipal, revisió de senyals de trànsit, instal·lació de senyals lluminosos a les entrades i sortides de les escoles, col·locació de barreres de seguretat, nous semàfors, plataformes d'alentiment de la velocitat dels vehicles, ampliació de voreres, revisió de zones de càrrega-descàrrega, canvis direccionals en alguns carrers i zones de vianants o de preferència dels vianants.

Actualment, aquestes propostes estan sent analitzades pels serveis tècnics municipals, amb els quals s'està negociant la seva execució per als propers anys.

En un termini no gaire proper això permetrà un gran augment de la seguretat dels infants, del qual es beneficiaran també altres col·lectius, com les persones d'edat o les que pateixen alguna disminució. És una tasca orientada cap a la «ciutat de les persones» per davant de la ciutat dels vehicles.

Anna Fernández Gonfaus*

Alumna de l'Escola Joan Miró

El «Camí Amic» és un intent de fer més agradable i segur el camí per anar a l'escola, però també a la biblioteca, el parc, el poliesportiu, anar a casa dels amics o a passejar. L'hem proposat per als carrers del Comte Borrell i de Consell de Cent, per aconseguir un recorregut on la prioritat la tinguin els vianants, com ja passa en d'altres carrers de la ciutat, i unir així la major part d'equipaments i zones verdes del nostre barri.

Per anar avançant en el «Camí Amic» hem començat per fer propostes per arreglar la cantonada on hi ha l'entrada de la nostra escola. Vam demanar a l'Ajuntament si ens deixaven provar, durant 48 hores, que no aparquessin els cotxes a la cantonada de l'escola, entre els carrers d'Entença i de Diputació. Ens van donar el permís. Els nens de primària vam fer una exposició dels treballs que havíem fet «sobre la placeta». També alguns pares hi van aportar les seves idees.

A la placeta, hi vam posar tres bancs i unes plantes. I vam comprovar que era molt millor, perquè hi ha més espai, abans d'entrar pots parlar una mica amb les amigues i els amics i la gent gran hi pot seure.

Gràcies a unes mares que van fer de «guàrdies urbanes» voluntàries, controlant els cotxes que giren, perquè molts no respecten el semàfor del pas de vianants, vam poder gaudir d'aquests dos dies de la plaça.

La majoria de nens i nenes proposem també treure un transformador d'electricitat que antigament servia per passar electricitat a les cotxeres de tramvies que hi havia hagut on ara és l'escola.

* Intervenció d'una alumna de l'escola Joan Miró al Saló de Cròniques de l'Ajuntament de Barcelona, llegida davant les regidores d'Educació i de Mobilitat per explicar la seva experiència concreta sobre el tema de la mobilitat, en el marc de la VII Audiència Pública dels nois i noies de la ciutat.

Era l'any 1985 quan Angeleta Ferrer va escriure El camí d'anar a l'escola cada dia és diferent per a la revista Infància. Llavors Angeleta Ferrer ja tenia vuitanta-un anys i encara avui considerem convenient incloure aquest article en el monogràfic per tot allò que ens explica sobre la necessitat de poder anar pel carrer, d'aprendre a anar amb els ulls ben oberts i la importància de badar per a una descoberta contínua.

El camí d'anar a l'escola cada dia és diferent Records d'unes hores viscudes a l'escola

**Angeleta
Ferrer i Sensat**

Fa molts anys, quan jo estava en actiu, en els centres de segon ensenyament, sempre em reservava, dintre de les activitats del meu Seminari de ciències naturals –a part de les classes amb grups de cinquè, sisè i COU– la intervenció en els «Estudis de la Natura» de dos o tres grups d'alumnes de primer curs.

Aquella matinada, nens i nenes de deu anys que començaven el batxillerat, em feien una gran il·lusió i recordo haver passat amb ells hores inefables... La seva espontaneïtat, l'alegria interna que traspuaven, el total donar-se a fer, a l'acció, plena de mobilitat, una mica incontrolada, la mirada neta i clara, confiada, creava de seguida una relació cordial, verament amistosa entre els membres del grup-classe, mestra i alumnes. El diàleg s'establia fàcil i sincer, sense reserves.

A mi, m'interessava fer-los adonar del món natural que ens voltava, sensibilitzar-los davant les meravelles de fenòmens i formes; volia aconseguir que el copsessin, el món, integralment, en la seva bellesa i que els prenguéssin la inquietud de voler esbrinar-lo, conèixer-lo i estimar-lo intensament.

Calia ensenyar-los a obrir els ulls i saber mirar la natura perquè es fessin càrrec de l'entorn natural on transcorren les nostres vivències.

L'«assignatura» imposada en els plans d'estudi d'aquell temps s'anomenava «Estudis de la Naturalesa» i també, més tard, «Ciències Cosmològiques» i la cursaven els tres primers cursos de batxillerat.

En el primer contacte amb els deixebles, en una conversa on analitzàrem el medi que ens voltava i anomenàrem els seus fenòmens i elements constitutius, amb els quals topaven cada dia els infants, se m'ocorregué fer-los aquesta pregunta: *Cada dia quan veniu a l'escola, seguiu el mateix camí?*

Tots sense pensar-s'hi, en una veu unànime, em contestaren afirmativament. I cadascun explicava el seu camí d'anar a l'escola: els noms dels carrers, les cantonades, les tendes...

–*I aquest camí que seguiu, sempre és el mateix?* –vaig inquirir.
–*Sí* –digueren–. *Les cases, els cotxes, els arbres, i fins la gent, tot és igual.*

Una nena va interrompre.

–Però a vegades plou i tothom va amb paraigua.

Aquesta resposta dóna una sortida al diàleg, obre una porta de suggeriments i provoca una intervenció col·lectiva, tumultuosa.

–I altres dies fa sol.

–I a l'hivern fa fred i anem abrigats.

–I a l'estiu fa calor i anem amb màniga curta.

–I els arbres són secs a l'hivern i després es cobreixen de verd fullam que ens fa ombra...

–Així, doncs, el camí d'anar a l'escola podem dir que és el mateix?

–Sí –diuen–, però cada dia és diferent.

Escrivim a la pissarra: EL CAMÍ D'ANAR A L'ESCOLA CADA DIA ÉS DIFERENT.

Hem arribat al moment de proclamar la importància d'adonar-nos de les diferències de cada dia en aquest camí d'anar a l'escola. I de les de tots els camins que seguim. La nostra vida i la de tots els éssers és un esdevenir constant, un camí continuat, una successió de moments irrepetibles.

Amb el mateix entorn, els moments i les seves circumstàncies, i l'emoció que ens produeixen són nous cada minut que passa. El mateix carrer a les mateixes hores, amb els mateixos elements estructurals –edificis, vegetació, les pedres que trepitgem a les voreres o les llambordes– és un altre als nostres ulls cada vegada que hi passem, quan la llum i els seus reflexos, la mullena o la pols hi cauen i el cobreixen.

Si cada dia cerquem i sabem veure les diferències ambientals, sabrem disfrutar d'aquests canvis que ens ofereix l'entorn, i anirem pel món més contents, serem persones sensibles, serem persones vibrants amb el do de poder percebre i expressar amb paraules, el que esdevé al nostre entorn en la seva evolució de cada moment.

Per això, cal ensenyar i acostumar els infants, des de molt petits,

a anar amb els ulls ben oberts i saber mirar bé. Si això fem –els direm–, veurem coses meravelloses que ens colpiran i ens faran fruir. Ens tornarem observadors i conscients; la nostra sensibilitat augmentarà i un cúmulo de sensacions es produirà en nosaltres, i donarà una resposta adequada a cada impressió rebuda. I s'acreixeran les nostres ganes de saber coses, i el desig i la febre de treballar per descobrir-ne de noves que poden ser realitats insospitades.

Serem nosaltres mateixos els qui ens anirem formant, de bon matí, abans d'arribar a l'escola, mentre hi anem per un mateix camí sempre diferent.

Jamai he deixat de trobar en la mainada un ressò positiu, una actitud entusiasta en plantejar aquests conceptes.

I, en fer-ho, les respostes flueixen, tothora, nombroses, i sempre els fets consegüents ens han donat temes de descoberta i experimentació amb escreix.

Més que tot, és que aquells infants d'aleshores han arribat a homes i dones que no hauran deixat mai d'anar pel món i per la vida sense percebre el camí de cada dia i fruir-ne amb unció.

Tot això em porta a fer un repàs retrospectiu dels moments de la meua vida professional i recordar les rutes i el comportament dels nois i noies, de cada ambient que he hagut de viure. Les seves reaccions eren d'una identitat absoluta. No els passava res per alt, i sempre els infants de cada lloc han arribat a l'aula amb les butxaques plenes de petits tresors trobats en el camí d'anar a l'escola.

Les seves troballes i observacions ens alertaven a tots, una sola observació o una troballa era l'incentiu que ens movia, ens transmetia l'interès i provocava la intenció i el desig de sentir-lo també, aquell goig, i percebre el color, el perfum, el xiscle, la frescor, l'emoció del fet nou de cada dia. I l'esperit s'obria a l'afany de coneixement i recerca de nous fets, afany que, per reiteració, esdevé habitual i voluptuós.

En els anys trenta, els nois i noies de l'Institut-Escola, en el seu camí del Parc de la Ciutadella, es tornaven sensibles al perfum intensíssim dels tarongers o dels til·lers del passeig, en la seva florida; o proclamaven l'obertura de les gemmes dels castanyers bords i la floració de l'arbre de l'amor i dels salzes i també de les petites plantes –pensament, prímula, violer groc, iris blancs i morats– que ornamentaven els parterres. O dels nenúfars i les cales de l'estany que voltaven l'escultura de Llimona.

Arribaven a l'Institut amb les mans plenes de fruits voladors de l'om, de l'auró i de la freixa, de tavelles d'acàcia i dels de bola de la tuia o el xiprer, que collien de terra. O de la massa flonja blanca i sedosa formada pel despertar primaveral de les albes, que cobria el passeig de dalt com si fos una nevada.

Eren els nostres nois i noies els qui anunciaven l'arribada dels primers falziots i orenetes, que xisclaven en creuar el cel blau de primavera, i els que portaven erugues de la ruda i el pebrer per seguir-ne l'evolució i alliberar, més tard, les papallones.

I recollien fulles de tardor, de colors rojos, ocre i daurats, per extreure'n el pigment. I col·laboraven en la poda dels arbres ajudant els jardiners.

En una situació semblant em vaig trobar els anys quaranta a Madrid,

on el meu centre de treball era contigu al Parc del Retiro, i les noies estudiants recollien els tresors i tenien les vivències, mentre arribaven a l'escola pels caminets plens de frescor i encant d'aquells seculars i magnífics jardins.

A Reus, primer, i vint anys més tard a Mataró, encara foren més fàcils i nombroses les troballes.

Recordo que a la ciutat del Baix Camp, dintre els carrers mateixos, plens d'activitat i tràfec comercials, fruíem contemplant, mentre baixàvem tots plegats pel carrer de Jesús cap a l'Institut, els talls de grossos moluscs fòssils, inclosos en les lloses calcàries que empedraven les voreres i que, quan la pluja les mullava, els animals empedreïts ressaltaven vivament, s'enfosquia el seu color i mostraven tots els detalls de la seva estructura. Era preciós, digne de la més nomenada exposició d'art pictòric.

Els nois i les noies que venien dels «masets» per un caminet rural, trobaven i portaven mil coses; pots de llauna amb capgrossos recollits en els bassots del camí; aigües de les basses per a observacions microscòpiques; branques d'ametller, esbarzer o d'espinal florit; les primeres roselles dels camps; males herbes dels sembrats –pixallits, corretjoles i ravanisses–; les quals coses, per a nosaltres, constituïen un excel·lent material d'estudi. Ens donaven la notícia de l'existència d'ous de sargantana o de nius de vespa o de formigues, en un marge argilós, o que l'endemà naixerien pollets en una granja, per si volíem anar-hi.

A Mataró, la gent de mar, després d'una tempesta, quan les rieres baixaven plenes, veien la franja, bruta pels sediments, que enrogia la mar i podien observar, quan retornava la calma, després d'una torrentada, els petits llits de riu que s'havien format a la platja on, en miniatura, es reproduïen tots els accidents i la topografia de les grans vies fluvials i meandres, illes de dipòsit, platgetes en les corbes, terrasses i dipòsits de sediments ordenats.

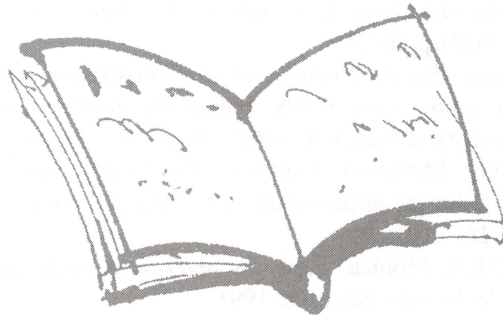
I anaven seguint l'evolució dels conreus del Maresme, camps de verdura o de flors –clavells, gladiols, crisantems. I els nois que passaven per la plaça de vendre portaven tota mena de material d'estudi que els donaven, generosament, peixateres i pageses.

Era un obrir d'ulls, un començar de bon matí l'interès per la vida i l'amor i curiositat per la natura.

És altament formador per als infants saber aprofitar aquests incalculables tresors que ens ofereix, constantment, el nostre entorn.

Penso que el paper del mestre és primordial, en aquest aspecte, i ha de saber esperonar la sensibilitat i l'interès de l'infant i ajudar-lo a seguir un camí de descoberta, d'investigació.

És desitjable, i convé, que els nens i les nenes aprenguin a «badar», a saber badar; vull dir, que sàpiguen abocar-se a un embadaliament silenciós, conscient, inquisidor, que els faci sentir el plaer de la contemplació; i davant d'un paratge natural sàpiguen constatar-ne la figura específica, però perpètuament evolutiva, mutable i polifacètica.

Bibliografia complementària*

Articles publicats a *Perspectiva Escolar*

«L'escola al carrer» [Monogràfic]. En: *Perspectiva Escolar*, núm. 261 (gener 2002)

*Biblioteca
Rosa Sensat*

Llibres i revistes:

A Barcelona, sense el meu cotxe: elements per a la reflexió i l'acció a l'escola: dossier per al professorat. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2001

BRAULIO MAYANS, Conxita. «Al CEIP Tabor per una mobilitat segura». En: *Barcelona Educació*, núm. 22 (desembre 2001), p. 6-7

BUIXADERAS, Rosa; BLANC, Carles. *El camí de casa a l'escola*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Dep. d'Ensenyament, 1987 (Vídeos didàctics). 1 vídeo

MIRALLES, Jordi. «Movilidad sostenible». En: *Integral*, núm. 228 (diciembre 1998), p. 34-39

MORÉN ALEGRET, Helena. «La ciudad como nuevo agente educador». En: *Primeras noticias. Literatura infantil y juvenil*, núm. 151 (noviembre/diciembre 1997), p. 18-22

OLLER FREIXA, Montserrat. *El camí escolar*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Institut d'Educació, 2001 (Monografies; 5)

OLLER FREIXA, Montserrat. «De l'educació viària a l'educació per a la mobilitat». En: *Comunicació educativa*, núm. 14 (2001)

* Selecció de documents que podeu trobar a la biblioteca de Rosa Sensat

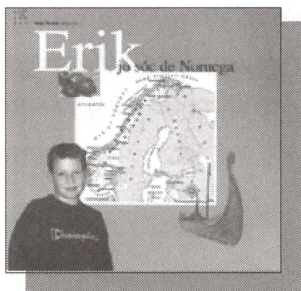
- PASSOLA, Marta. «La Ciutat dels infants». En: *Barcelona educació*, núm. 2 (març/abril 1997), p. 20-24
- Pensar la ciutat des de l'educació: documents del seminari Projecte educatiu de ciutat, curs 97/98*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Institut Municipal d'Educació, 1998 (Temes d'educació; 12)
- SAYAC, Nathalie; MIRANDA, François. «De l'exploració del barri a l'estructuració de l'espai al parvulari». En: *Infància*, núm. 124 (gener/febrer 2002), p. 24-28
- STILMAN DE MEN, Mónica. *Espacios abiertos para la infancia*. Madrid: Ministerio de Asuntos Sociales, 1991
- TONUCCI, Francesco. *La Ciutat dels infants: una manera nova de pensar la ciutat*. Barcelona: Barcanova, 1997 (Barcanova Educació: sèrie major; 9)
- VÁZQUEZ FERNÁNDEZ, José Luis. «Educación vial desde Internet». En: *Cuadernos de Pedagogía*, núm. 290 (abril 2000), p. 28-31

novetat

Erik: Jo sóc de Noruega

Anne-Lise Cloetta

Edicions 62
Col·lecció Jo sóc de...
32 pàg. PVP: 8,50 euros

Un recorregut per la vida d'un infant
d'una cultura diferent a la nostra.
Una manera d'apropar-nos-hi,
de reconèixer-hi allò d'essencial que
tenim en comú i, a la vegada, de valorar
l'enorme riquesa de la fantàstica
diversitat humana.

R O S
S E N
S A T

**Associació de Mestres
Rosa Sensat**

Av. de les Drassanes, 3
08001 Barcelona
Tel.: 934 817 373 • Fax: 933 017 550
E-mail: associacio@rosasensat.org
<http://www.rosasensat.org>

**Distribucions
Pròleg, S. A.**

Mascaró, 35
08032 Barcelona
Tel: 933 472 511
Fax: 934 569 506
E-mail: prologo@ctv.es

L'article exposa meticulosament el cas d'un nen de primària amb trastorns greus de conducta. L'experiència inclou la resposta educativa de l'equip docent i de l'equip de suport, l'organització de l'aula i l'estratègia sobre l'adaptació curricular individualitzada, així com els resultats de l'experiència.

Trastorns greus de conducta: la intervenció educativa del cas d'en Guillem

Ferran Carreras Tudurí

CP Gabriel Vallseca. Palma de Mallorca.
Llicenciat en Psicopedagogia, llicenciat en Filosofia i
Mestre en educació especial de l'escola.

0. Presentació

L'escola inclusiva acull un gran nombre d'alumnes molt heterogenis quant a capacitats, nivells, motivacions i ritmes d'aprenentatge. A més a més, n'hi ha que presenten uns trets diferencials de personalitat que els resulten rellevants a l'aula des del punt de vista del comportament: ens referim als alumnes amb *trastorns greus de conducta*. Tot i que la tipificació anterior esdevé una categoria diagnòstica habitual dels manuals a l'ús, s'ha de reconèixer que aquesta mena d'alumnes presenten un patró força heterogeni de conductes, que pot variar molt en uns casos o en uns altres. Les diferències es fan evidents segons l'estructura i la tipologia familiar d'aquests nens i les experiències socials a què s'han vist exposats durant la infància. A més, les demandes que presen-

ten alumnes amb aquestes conductes solen caracteritzar-se per la gran variabilitat, disruptivitat i diversitat de situacions en què es donen. Per si això fos poc, a l'escola aquesta disruptivitat de la conducta converteix sovint en opaques les capacitats cognitives d'aquests infants, les quals queden neutralitzades o diluïdes a l'aula per l'espectacularitat de les seves conductes.

A la nostra escola, l'equip de suport tingué l'oportunitat de treballar amb un alumne que presentava trastorns greus de conducta caracteritzats per quadres psicòtics episòdics i alteracions emocionals moderades. L'equip de suport plantejà la intervenció segons aquest ordre: a) donar prioritat a la necessitat de reduir les explosions de conducta derivades del trastorn; b) afavorir la internalització de normes i patrons prosocials normalitzadors, i c) integrar-lo, finalment, a la realitat educativa normalitzada del grup aula a través d'experiències d'aprenentatge al seu abast. L'experiència, altament formativa tant per al professorat que hi intervenia com per al mateix alumnat del grup aula, es presenta aquí amb la finalitat que pugui servir a altres professionals preocupats i interessats pel tema.

1. Presentació del cas

L'any acadèmic 1998-1999, el mes d'octubre, en Guillem¹ es matriculà amb *incorporació tardana* al segon curs de segon cicle de primària. Els pares, d'origen francès, havien decidit de quedar-se a Mallorca i treballar a l'illa davant la

impossibilitat de trobar feina al seu país. El nen començà a mostrar conductes irregulars a la primera setmana de produir-se l'ingrés, de les quals els pares no havien advertit prèviament l'escola per la temença que aquesta no posés objeccions a la seva matriculació. Hi hagué, doncs, ocultació de tota mena d'informació acadèmica o psicopedagògica de l'escola anterior a la qual havia estat matriculat Guillem. La gravetat dels aldarulls que generava la conducta del nen impedia el desenvolupament normal de les classes, augmentà el grau de tensió entre els altres nens i nenes per les conductes heterolesives, i obstaculitzà la feina de la mestra fins a nivells tan considerables que obligaren a prendre decisions immediates. Aquestes decisions havien de tenir en compte, per damunt de tot, l'interès pedagògic de l'infant. Per això es féu indispensable avaluar amb molt rigor quines eren les conductes d'en Guillem i quan, on i com es produïen. Així, el repertori conductual del nen observat dins l'aula durant les primeres setmanes fou el següent (taula 1):

Moltes de les conductes esmentades no es produïen només a l'escola, sinó també a casa, al carrer, etc., segons que ens informaren els pares poc després, la qual cosa ens va fer veure que el trastorn era generalitzat i marcadament instaurat en la conducta del nen. Davant la magnitud que anà adquirint el problema, que sobrepassava l'àmbit mestra-nen per ampliar-se

1. El nom del nen i del professorat s'ha ocultat sota noms ficticis amb la finalitat de preservar-ne la confidencialitat i l'anonimat.

Taula 1. Perfil psicopedagògic d'en Guillem

- Conductes altament disruptives (rebequeries, heterolesions, es tira per terra i no vol fer el que la mestra li diu, violent amb mestres i alumnes, i agressiu amb el llenguatge utilitzat), aparentment incontrolables i amenaçadores. Desig de fer el que ell vol sense impediments.
- Conducta negativista, desafiant i oposicionista.
- Incapacitat de diferir la conducta, conducta immediata. Baixa tolerància a la frustració.
- Trets hiperactius (extroversió i impulsivitat). Estats d'eufòria i disfòria sobtats, i de conducta motora incontrolada.
- Labilitat emocional. Incapacitat de reconduir els seus estats d'ànim cap a conductes prosocials i assertives. Manca d'hàbits d'ordre i conductes prosocials (menteix molt).
- Trets conductuals psicòtics (medicat farmacològicament).
- No té interioritzada la consciència de bé i mal. Es manifesta violent amb els altres i amb els mestres.
- Necessitats afectives significatives. Pobre concepte d'ell mateix. Sentiments d'inferioritat.
- Manca de sentit de la realitat (tot i que sap el resultat d'una conducta violenta i sap el mal que pot fer).
- Treballa mitjanament bé la primera sessió, però a partir de la segona es mostra cansat i només vol fer el que a ell li agrada (ordinador, jocs, etc.).
- No li agrada gaire pintar, ni dibuixar. Li agraden activitats que li exigeixen un cert desafiament intel·lectual

al grup classe, optarem per seguir una pauta bàsica i sistemàtica d'intervenció sobre quatre qüestions bàsiques:

✓ *Què sabem de l'alumne?*

a) Procés avaluatiu: diagnòsi psicopedagògica d'en Guillem i avaluació de l'estil d'aprenentatge i del seu nivell de competència curricular.

✓ *Quines eren les necessitats educatives que se'n derivaven?*

b) Determinació de les seves necessitats educatives especials referides a capacitats bàsiques, àrees curriculars i a l'entorn d'aprenentatge.

✓ *Elecció de les decisions a què s'havia de donar prioritat.*

c) Planificació de la resposta educativa entre tot l'equip docent i l'equip de suport.

✓ *Implicacions organitzatives al centre (qui farà què i quan).*

d) Repercussions organitzatives a l'aula, al cicle i al centre fruit d'aquestes decisions.

Què sabem de l'alumne?

Poc després dels esdeveniments descrits generats pel Guillem dins l'aula, l'equip de suport, format per tres mestres de suport i la tutora de l'aula, decidírem engegar un procés avaluatiu i férem sessions d'observació sistemàtica a l'aula per tal d'iniciar una diagnosi psicopedagògica d'en Guillem. Aquesta diagnosi, complementada amb la intervenció de l'orientadora de l'equip psicopedagògic EOEPE, se centrà en l'avaluació de l'estil d'aprenentatge i del seu nivell de competència curricular. Les informacions obtingudes foren, en síntesi, les següents:

Dimensió personal

El qui observava la realitat de l'aula s'adonà de seguida que, per sota de les seves explosions conductuals, en Guillem tenia un estil cognitiu significatiu, caracteritzat per una capacitat logicocomprensiva alta (el seu nivell de competència està per sobre del seu grup classe, tot i l'alt grau d'absentisme escolar dels anys anteriors), una capacitat de resolució dels problemes elevada, i una resposta adequada a les demandes verbals plantejades per la mestra. Observàrem, a més, que es mostrava content quan venia a l'escola, però de seguida es neguitejava sense motiu i tenia rabioles sobtades i aparentment injustificades. Tot i així, es podia parlar amb

ell i es posava a la raó quan es calmava. Es mostrava sensible al reforçament quan se l'amenaçava amb trucar els pares, però la majoria dels reforçaments escolars convencionals eren escassament decisius en la seva conducta a causa, segurament, d'una ambivalència normativa a la llar i d'una immunitat apresada per saturació. No era capaç de controlar la seva actitud provocadora de conflictes en determinades ocasions.

Dimensió familiar

La mare era conscient de les necessitats d'en Guillem, però es veia incapaç de controlar la conducta del nen. Això generava dins la família un estat d'ansietat que revertia en un descontrol més gran de l'infant. S'observaren, arran de les entrevistes inicials amb els pares, símptomes evidents de desestructuració familiar, visibles en un entorn molt poc estimulador de l'aprenentatge a la llar —estudis primaris dels progenitors—, i absència de rutines ordenades quant a pautes educatives familiars. Pel que fa a l'aplicació de normes, els pares són poc constants en el seguiment i compliment de compromisos. A casa permeten que en Guillem faci el que vulgui: el pare no el pot controlar i empra l'estratègia de suborn moral o *xantatge*; la mare tampoc no el controla. Ens adonàrem al cap de poc que el pares mentien, sobretot la mare. A causa dels importants problemes que la conducta d'en Guillem originava a l'anterior escola francesa, amb expulsions reiterades i sistemàtiques, hi havia una por cerval de la mare, com ja s'ha dit, que l'escola no volgués escolaritzar el seu fill o

el n'expulsés sense miraments. Això explica, presumiblement, les mentides de la mare, detectades en les seves explicacions amb llacunes, incoherències, contradiccions o falsedats flagrants, sovint practicades amb la connivència del nen.

Dimensió acadèmica

Tot i el que hem dit, ens adonarem que en Guillem, al capdavant, venia content a l'escola cada matí. Era el lloc de trobada amb altres nens i això li agradava, sobretot si tenim en compte que a penes tenia amics, ja que era nouvingut al barri i a l'illa. Vèiem que era capaç de prestar atenció i estar concentrat durant la primera sessió, però a partir de la segona ja no podia aguantar més a classe assegut i havia de córrer i fer coses. A classe, s'avorria amb les activitats acadèmiques que ja dominava. Tenia un nivell de competència curricular de 5è aproximada en matemàtiques, coneixement del medi, música, anglès, i molt aviat també en castellà i català. Al cap de poc temps ens adonarem que la ubicació física del Guillem a l'aula era important. Situar-lo a un lloc o grup adequat tendia a facilitar l'ajuda dels companys/es, els quals la hi prestaven normalment, i establia i mantenia relacions amb facilitat. Era, però, agressiu amb els altres nens i nenes, agressivitat que utilitzava com una forma de singularització i d'afirmació personal. Era capaç d'utilitzar estris de tota mena per agredir-los (tissors, cadira, bolígrafs amb punta, etc.). Va insultar diverses vegades el professor de torn, intentà agredir cinc professors i ho consumà en dos casos (cops de puny, mossegades i puntades de peu). Al pati,

deliberadament xutava fort la pilota per fer mal als altres. Pujava i baixava les escales sense permís, i sortia de l'aula quan volia, igual que al pati.

Quines són les seves necessitats educatives?

Després de compilar la informació i analitzar-la, l'equip sistematitzà les necessitats educatives del nen al voltant de tres eixos: actituds socials a l'aula, agrupaments/aprenentatges i habilitats de vida diària i rutines.

Actituds socials a l'aula

- Només comença davant la presència de l'adult, el qual reclama com a forma d'atenció, però després és capaç de continuar tot sol.
- Quan s'avorreix o es dispersa, cosa que sol passar sovint, té conductes disruptives. Només vol iniciar els treballs que el motiven i/o interessen, només vol fer allò que li ve de gust de fer.
- Millora ostensiblement si fa feina amb nens més grans que ell.
- Manté un ritme de treball considerat com a ràpid en relació amb el grup de referència.
- Dins l'aula necessita adquirir de manera urgent hàbits d'ordre, autocontrol, interiorització de normes de grup, conductes prosocials i assertives, rutines, etc.

Agrupaments/aprenentatges

- En les situacions en què es requereix

concentració aprèn millor tot sol.

- La presència i/o ajuda d'un company o adult afavoreix el seu aprenentatge i millora la seva concentració en la feina. S'ha vist que el treball cooperatiu o tutoria entre iguals és una estratègia vàlida de treball.
- És efectiu el treball en petit grup. El fet d'estar amb nens grans li estimula les conductes de lideratge, però eventualment desemboquen en disruptivitat. Estableix relacions entre iguals basades en la complicitat i en la superioritat física.
- En les relacions de gran grup es despista fàcilment i sempre vol ser el protagonista.
- Si el treball en gran grup no és gaire llarg o dens pot fer-lo, però a l'aula actualment és incapaç de treballar en un grup nombrós.

Habilitats de vida diària i rutines

- No té adquirits gairebé cap tipus d'hàbits socials.
- No té adquirits hàbits de conducta dins l'aula i dins el centre.
- No coneix el reglament de règim intern RRI i no en fa ús: no sap què són faltes lleus, greus, o molt greus.
- El *quadern* o agenda individual (sistema utilitzat per intercanviar informació entre la mestra tutora i la família) sol tenir efecte positiu en la seva conducta (només per la por que té que s'hi anoti algun comportament seu negatiu i el pare el castigui; tem el seu pare perquè de vegades fa ús del càstig físic).

Presa de decisions: a què s'ha de donar prioritat?

La presa de decisions i planificació de la resposta educativa entre tot l'equip docent i l'equip de suport esdevé clau en la intervenció del cas d'en Guillem. La coordinació entre tots els professionals que intervenen amb l'alumne i l'actuació conjunta es considera l'eix bàsic de treball per sobre de qualsevol altra consideració ulterior. Per això es planificà un horari de coordinació setmanal amb l'orientadora de l'EOEP (els dijous de 12'45 a 13'45 h.), setmanal amb la tutora (de 13'45 a 14'45 h.) i s'acordà establir un calendari quinzenal de reunions periòdiques amb la mare. S'intentà la col·laboració indispensable de tota la família a l'hora de proposar pautes de treball, rutines i hàbits i normes d'aplicació familiar i escolar. A canvi d'aquesta col·laboració amb l'escola, es proposà a la mare que el nen rebés assistència en un centre d'acollida de menors de manera gratuïta (de 14'00 a 20'00 h.). Això permetia reduir el grau d'ansietat de la mare i triangular l'acció educativa amb el programa especificat, que el centre de menors també aplica a la tarda (escola-família-centre de menors). Aquest programa se centra en: a) pautes educatives, b) suport emocional, i c) habilitats socials. A més, a instàncies de l'orientadora de l'EOEP es prengué la decisió de recomanar a la mare que anés a un especialista, ja que calia de manera urgent un programa terapèutic de tipus psiquiàtric en què intervingués tota la família.

Implicacions organitzatives (qui feia què i quan)

Les implicacions organitzatives a l'aula i al centre fruit d'aquestes decisions generaren canvis o modificacions en l'estructura relacional, en les atribucions de funcions dels mestres que hi intervenen i en l'organització global del centre. Aquests

canvis pretenien la millora de la resposta escolar i de comportament d'en Guillem i cercaven, de retruc, la implicació efectiva de tot el claustre, i no exclusivament la dels mestres afectats. Això és molt important. Es pretenia que l'actuació conjunta i la implicació de tot el professorat neutralitzessin l'efecte disruptiu que la conducta d'en Guillem generava en tot el centre (taula 2).

Taula 2. Repercussions organitzatives a l'aula, al cicle i al centre				
DECISIONS AL VOLTANT DE L'ADAPTACIÓ CURRICULAR D'EN GUILLEM				
OBJECTIUS	PER QUÈ?	CONSEQUÈNCIES	ACTIVITATS	MÈTODE EQUIP
1r Objectiu Donar prioritat a la necessitat de reduir les explosions de conducta derivades del transtorn.	- Reduir la disruptivitat dins l'aula.	- Millora el grau de concentració.	- Creació d'un equip de seguiment.	- <i>Recull dades.</i> Definició i aprofitament al problema. - Anàlisi exhaustiva del cas. Anàlisi del problema i propostes d'acció.
	- Evitar la dispersió del nen.	- Augmenta la participació dins l'aula i el seguiment de les activitats.	- Intercanvi de materials del professorat.	
2n Objectiu Afavorir la internalització de normes i patrons prosocials normalitzadors.	- Afavorir la consciència de bé/mal.	- Coneix el reglament de règim intern RRI i en fa un ús: sap què són faltes lleus, greus o molt greus.	- Modelatge. - Aprenentatge estructurat. - Joc de rols o <i>role-playing</i> . - Clarificació de valors.	- Acords i acció. Acció i seguiment.
	- Adquirir hàbits socials i assertius.	- Adquireix hàbits de conducta dins l'aula i dins el centre.		
3r Objectiu Integrar en Guillem a la realitat educativa normalitzada del grup-aula mitjançant experiències d'aprenentatge al seu abast.	- Afavorir la presència i/o ajuda d'un company/adult per donar suport al seu aprenentatge i millorar el seu rendiment en la feina.	- El nen és capaç d'aprendre en petit grup, treball individual i grup nombrós.	- Aprenentatge molt estructurat. - Treball cooperatiu. - Atorgar-li responsabilitats. - Resolució de conflictes.	
	- Incrementar el treball cooperatiu o tutoria entre iguals com a estratègia de treball.	- Estableix relacions entre iguals basades en la complicitat i en la superioritat física.		

L'estratègia pivota sobre l'adaptació curricular individualitzada ACI, en la qual es recullen les decisions adoptades, les persones que les han de posar en pràctica i el calendari de reunions en què aquestes decisions s'avaluen. En una de les decisions remarcables s'acordà mantenir permanentment durant totes les sessions d'aula dos professors a l'aula ordinària (la mestra tutora o bé l'especialista, segons s'escaigués, i un mestre de suport en torn rotatori) durant els tres primers mesos. La intenció era doble: d'una banda, fer *contenció física* quan els aldarulls eren molt rellevants i, de l'altra, oferir suport a la tutora i al nen *in situ*. Les dues darreres hores feia suport fora de l'aula amb grup petit, amb nins de 5è o 6è també rotatoris. En aquestes sessions és on s'aplicà el pro-

grama de modificació de conducta i el programa d'habilitats esmentat. Es decidí entre tot l'equip, a més, que el nen se n'anés a casa una hora abans durant els primers tres mesos, amb la intenció d'alleugerir la càrrega docent i reduir així l'intensiu horari escolar. Pel que fa a les altres mesures d'aplicació curricular transversal, se n'acordaren les següents (taula 3):

Resultats de l'experiència

Els processos de modificació comportamental dels nens amb greus trastorns de conducta són només avaluable un cop transcorreguts períodes llargs de temps. Per això, després que han passat més de dos anys de l'inici de l'experiència, estem

Taula 3. Acords presos d'aplicació transversal

- Disciplina: ser molt inflexible en l'aplicació del RRI. (Impedir que faci el que vulgui i que sàpiga que no tenim actituds condescents amb ell.)
- Programa conductista de modificació i d'extinció de conducta. Evitació de conductes violentes i asocials. Reforçament social de conductes proassertives. (Evitar situacions que el posin nerviós, no reforçar-li les conductes agressives, fer com si no el veiéssim.)
- Ajudar-lo a trobar una autoimatge realista per tal que aprengui a valorar-se positivament.
- Entrenament en procediments d'autoavaluació de conductes amb respostes adequades.
- *Time out*: Quan no fa bondat a l'aula ordinària, treure'l fora i parlar amb ell fins que es relaxi i torni a l'aula (màxim 5 minuts).
- Programa de competència social i d'habilitats centrat en:
 - Habilitats de conversa (torn de paraula, continuïtat, ordre, etc.).
 - Habilitats socials (resposta diferida, assertivitat, prosocial, etc.).
 - Habilitats de relaxació.

en disposició de fer una valoració qualitativa longitudinal del procés seguit.

En general, podem afirmar que els canvis, progressivament accentuats, han estat simplement espectaculars. Al principi valoràvem canvis minúsculs, encara que fossin gairebé insubstancials (romandre assegut 15 minuts més, compartir material amb els companys, etc.), com a passos previs i anteriors a la consecució dels objectius precedents més rellevants. Els episodis disruptius han minvat significativament fins al punt d'extingir-se quasi en la seva totalitat.

Actualment, el nen cursa 6è de primària (repetí 4t.). La modalitat de suport actual es divideix en suport directe i suport indirecte. Pel que fa al suport directe, el nin és atès en l'aula ordinària pel tutor i/o professor de suport (3 sessions/setmana) en aquells aspectes que requereixen un reforç o acció compensatòria. Pel que fa al suport indirecte, es fa suport a la mestra tutora (coordinació, recollida de materials, adaptació activitats, etc.) en la mesura que s'observa l'actuació de la mestra a l'aula i valorant i orientant la seva tasca davant l'alumne amb necessitats educatives especials i la resta del grup.

L'actual tutora de 6è, per la seva banda, observa que s'han començat a modificar conductes menys difícils de canviar als cursos anteriors: a) no fent cas davant conductes inadequades; b) no fent cas tampoc, en la mesura que sigui possible, de la seva mala actitud, aconseguint així que en Guillem defineixi i centri el problema,

i c) fent-lo reflexionar sobre quina altra actuació podria haver estat també adequada. El nen utilitza estratègies prosocials importants per a nosaltres, com ara ajudar algun company en tasques, o és capaç empàticament de posar-se en la pell d'un altre nen. Actualment se segueix fent reforçament social (felicitació de la feina d'en Guillem davant dels seus companys, mestres –abraçades i contacte físic afectiu–, etc.) i continua la col·laboració amb els pares, els quals es mostren força satisfets dels canvis que ha fet el nen. Entre els resultats positius pel que fa al professorat que hi ha intervingut durant aquests anys, cal destacar-ne els següents:

- Nivells superiors d'innovació, coherència i vitalitat en l'ensenyament.
- La planificació de la classe millora quan les persones s'obliguen mútuament a explicar amb exactitud què fan i per què ho fan.
- En els problemes més arduos i persistents del currículum –la instrucció i la gestió–, compten amb l'experiència dels altres companys de l'escola.
- La col·laboració entre l'equip de suport i l'equip de cicle afavoreix l'estímul i la solidaritat, fet que es tradueix en actuacions entusiastes a l'aula i en una reducció de la frustració i el cansament.
- És un procés de treball que exigeix molta coordinació prèvia i avaluació posterior, a banda de la càrrega lectiva, a més d'implicació personal i voluntat de millora. És per això que els efectes es veuen a mitjà i llarg termini.

Es presenta una experiència innovadora: professor i alumnes d'un IES es llencen a fer una pel·lícula. Treball sobre llenguatge audiovisual, treball de llenguatge, de tecnologies, formació global d'un grup d'adolescents que s'ho han passat bé aprenent tantes coses.

Més enllà de les paraules

Una aproximació al mitjà audiovisual a secundària

Joan Giné i Masdeu

IES Antoni de Martí i Franquès (Tarragona).

Els professors de llengua, a secundària, sovint tenim la tendència de centrar excessivament els continguts d'aprenentatge en la correcta i fluïda utilització del codi lingüístic escrit i a una pràctica prudent de la llengua oral. Potser és que no exercim de *professors de comunicació* integral. Els programes no els fem nosaltres, tanmateix.

Ara bé, cal creure que la reforma, amb la seva diversificació curricular i la fragmentació de les matèries en crèdits, està potenciant un canvi en aquest sentit. El llenguatge de la imatge i dels gestos, conjuntament amb el llenguatge dels mots i de la veu, conformen l'àmbit comunicatiu en què ens veiem immersos cada dia. Exceptuant les pobríssimes relacions telemàtiques, quan nosaltres parlem, *mirem les persones, veiem l'entorn, captem for-*

70 Experiència

mes i colors, fem panoràmics i travelings contínuament amb els nostres ulls, talment com les càmeres electròniques.

No és estrany, doncs, que alguns professors de llenguatge, conscients d'aquesta realitat que va més enllà del ja de per ell mateix expressiu i enriquidor llenguatge oral, hem esdevingut també professors de *llenguatge audiovisual*. I hem sortit guanyant-hi, tant de cara a l'alumnat com de cara al desplegament curricular de la matèria de llengua. Català a cada curs de primària, català a primer, a segon, a tercer, a quart d'ESO, a primer, a segon de batxillerat. Més ració de la mateixa menja a cada curs. El crèdit *Imatge tecnològica* i la matèria optativa *Llenguatge audiovisual* han caigut en el teixit educatiu com un bàlsam revitalitzador de la matèria de llengua, han trencat els tòpics del teorisme tradicional en el seu ensenyament. Han permès incorporar-hi els avenços tecnològics i han motivat els nois i les noies amb uns continguts molt més *instrumentals*.

Un trimestre, un quadrimestre, aquest és el temps tan cenyit dins del qual els alumnes han de comprendre i dominar raonablement els components del *software* i del *hardware* en la comunicació audiovisual, amb el mitjà foto i àudio-vídeo. Cal ser disciplinats i concisos. Marcar fites i assolir-les. Dinamització del procés d'aprenentatge al màxim. I dins d'aquests paràmetres, arribar on es pugui, acontentant-se amb la feina feta, independentment d'un resultat millor o pitjor.

Software de la imatge. Pensant en quadre o utilitzant les mans –polzes contra índexs davant de la mirada– als alumnes no els és difícil marcar les pautes de la sintaxi del codi iconogràfic. Com situem les imatges en el pla perpendicular –enquadrament–, i en el pla profund –profunditat de camp o plans? Per què un pla americà o un pla mitjà? La càmera, a dalt, en el pla recte, o a sota –angulació? I els moviments de pla? I la llum? A poc a poc, els alumnes aprenen a veure les imatges del seu entorn d'una altra manera i a aplicar-hi un criteri selectiu que no tenien abans. Estan ja preparats per fer pràctiques amb els estris que han d'utilitzar a partir d'ara.

Hardware. Hom comença amb la descripció i el funcionament bàsic de la càmera fotogràfica *rèflex*, de les càmeres de vídeo i a jugar amb la petita mescladora i els seus perifèrics. El treball en grup i la distribució de rols els fa sentir integrats en un món fins ara reservat als grans, en què poden fer coses interessants, al seu gust, segons el seu tarannà. Sorgeixen aquelles persones amb més habilitat per gravar, o per parlar i estar davant de la càmera, o per manipular imatges en la mescladora o l'ordinador. L'equip de gravació i l'equip de futurs figurants van prenent cos. Ara manca el guió.

Software. La idea, els conceptes. Cal triar el tipus de programa audiovisual –com els afalaguen els de ficció!– i, després, desenvolupar un fil argumental com en una taula rodona interactiva, i anar abocant els mots a l'ordinador. Es ca-

Gravant La solitud del viatjant.

racteritzen els personatges, es construeixen les seqüències dialogades. És la part més feixuga i més estàtica, en què cal pensar més; però som conscients que sense un bon guió literari no hi ha un bon programa. Després, el guió tècnic es va fent sol: la localització d'interiors i d'exterior, l'*atrezzo*, l'*story board* que no cal acabar mai, però que surt sobre la marxa... S'han repartit els papers, han assajat els actors, s'han entrenat els joves tècnics. Després de vuit setmanes, tot és a punt per al rodatge.

Producció. Normalment, sortim fora de la ciutat a gravar. En els guions, sovint les històries passen en pobles o barris, no a la

cantonada de l'institut. Cal haver connectat, per exemple, amb l'ajuntament del poble que s'ha escollit. Donen tot tipus de facilitats, tant per estar-s'hi com per gravar. I persones del mateix poble també surten al vídeo, perquè és possible que els personatges vagin a un bar, o a una botiga, o que algun vianant passi en el moment oportú, creuant-se amb els protagonistes. Per la nostra part, movem trenta persones que experimentaran dos dies, fora de casa, una gran aventura: realitzar el guió d'aquella història que ells mateixos han ideat, enmig d'un ambient de rodatge de cinema que pocs creien que farien. I amb un director neurastènic que els farà suar de valent. Actuaran i treballaran sense in-

72 Experiència

hibicions ni vergonya, sentint l'aire a la cara, repetint les seqüències una vegada i una altra. I convivint tots junts, com un equip, molt autònoms, en un lloc estrany que com més va més familiar es va fent.

Postproducció. Minuts i minuts de cinta gravada. Caldrà seleccionar les preses i enviar-les, segons el mitjà d'edició, cap a la mescladora o cap a l'editor de l'ordinador. Es retallen els clips, s'ordenen, s'escullen les transicions. Després es munta el so indirecte: veu en off, sorolls, música de fons. Les trenta-cinc hores del crèdit ens encalquen. Finalment, caldrà editar els títols i repassar el vídeo transformat en un curtmetratge de deu o quinze minuts.

Ja tenim una petita pel·lícula d'aficionats, la qual potser enviarem a algun concurs i haurà servit als alumnes per explorar un camp nou i aprendre coses i viure situacions que recordaran sempre; i, sobretot, hauran comprovat per ells mateixos que hi ha un sistema de comunicació, complex i col·lectiu, guionat a priori, treballat i no improvisat, que va més enllà de les paraules, cap a un món d'imatges i sons que té el seu propi llenguatge, i que ells han sabut dominar.

Quan s'acaba el crèdit, els alumnes se'n van i entra una altra fornada, el professor es fa un garbuix de nostàlgies. En un trimestre t'has quedat un trosset de cor de cada participant, i ells i elles i les imatges se't barregen, i sospires per cada petit rept que els has ajudat a assolir. Vàrem fondre'ns de vergonya en les escenes de *Record de Kosova*; ens vàrem emocio-

nar de tendresa a *La solitud del viatjant*; ens hem divertit en aventures com *El fugitiu* o *Tornen els 5*; i avui mateix, entre els carrers del Serrallo de Tarragona i un cau indescriptible, revivim l'adolescència dels Beatles en *El jove George Harrison*. En el fons, el professor, per un instant, se sent com aquell mestre de l'escola graduada del poble que, els dijous, a tu, infant il·lusionat, et duia a descobrir els diversos tipus de bolets en els boscos familiars del terme.

novetat

La Llei de Qualitat

Reforma o Contrareforma
en el Sistema Educatiu?

FÒRUM D'EDUCACIÓ

Institut de Ciències de l'Educació
Universitat Autònoma de Barcelona

La Llei de Qualitat Reforma o Contrareforma en el Sistema Educatiu?

Fòrum d'Educació
ICE de la UAB

Associació de Mestres Rosa Sensat
200 pàg. PVP: 9 euros

L'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat Autònoma de Barcelona i l'Associació de Mestres Rosa Sensat han coincidit amb l'interès de publicar les aportacions de l'última trobada del Fòrum sobre la Llei de qualitat. Entenem que la importància del tema i les conseqüències que pot tenir en el futur de l'educació en el nostre país ja s'ho val.

R O S
S E N
S A T

**Associació de Mestres
Rosa Sensat**

Av. de les Drassanes, 3
08001 Barcelona
Tel.: 934 817 373 • Fax: 933 017 550
E-mail: associacio@rosasensat.org
<http://www.rosasensat.org>

**Distribucions
Pròleg, S. A.**

Mascaró, 35
08032 Barcelona
Tel: 933 472 511
Fax: 934 569 506
E-mail: prologo@ctv.es

L'article té dues parts: el testimoni de tres estudiants que han participat en diverses exposicions de treballs de recerca i el punt de vista de una professora que ha seguit de prop les iniciatives dutes a terme per joves investigadors agrupats per l'INICE i que es van concretant cada any a l'Expo-recerca (i ja preparen la IV!).

Els joves fem recerca

Blanca Serra i Puig

Professora de Llengua Espanyola a l'IES Narcís Monturiol de Barcelona
i les estudiants de 3r d'ESO:

Alba Callicó

Isabel Chao

Marina Rubio

Som tres estudiants de 3r d'ESO de l'IES Narcís Monturiol de Barcelona. Hem participat en les tres Exporecerques Joves celebrades fins ara (a més d'altres congressos de joves investigadors d'àmbit nacional o europeu –Càceres, Salamanca i Brussel·les).

Les nostres investigacions van començar fa tres anys (quan anàvem a 1r d'ESO), ja que era obligatori fer un treball de recerca a l'institut. El treball es va fer per parelles, cosa que va fomentar la nostra capacitat de treball en equip. A poc a poc aquesta obligació de treball es va convertir en una afició per descobrir coses noves.

Des d'aleshores fins ara, tot aquest procés no solament ha estat de treball i d'investigació, sinó també d'aprenentatge constant.

Ens vam adonar que el treball no sols influïa en la nostra nota escolar, sinó també en la nostra persona.

A mesura que la nostra investigació avançava anàvem adquirint responsabilitat (haviem de complir certes obligacions). Vam aprendre a valer-nos per nosaltres mateixos, a treure'ns la vergonya de sobre, a buscar informació i a parlar i aclarir les nostres idees.

És tant l'afany d'investigar i les ganes d'aprendre que ja hem fet, fins i tot, una investigació sense que ningú ens ho demani, que fem per a satisfacció pròpia.

Considerem que les Exprocerques Joves són activitats molt positives, ja que fomenten les relacions entre joves, s'aprenen coses noves (tant d'altres treballs com del propi), la gent es treu la vergonya i la timidesa de sobre (pel fet d'haver d'exposar el treball i de conèixer gent), s'aprèn a explicar i defensar el propi projecte, es treballa en el camp de la plàstica (a l'hora de fer l'estand)...

Però, des del nostre punt de vista, el més important és la satisfacció de saber que ensenyem i aprenem coses noves.

Un altre aspecte rellevant (però potser no tan important) és el fet que aquesta experiència pot ser favorable per al futur, perquè es pot esmentar al currículum.

El fet de guanyar un premi és també molt satisfactori, no pel fet d'haver guanyat, sinó perquè saps que s'ha valorat el

teu esforç i la teva feina, i que ara tens l'oportunitat d'exposar el teu projecte a altres ciutats del teu país o de l'estranger.

Per finalitzar, animem tots els joves a participar en aquest tipus de mostres, ja que, per sort, la importància del camp de la investigació augmenta cada vegada més i es donen més oportunitats als projectes dels joves.

Joves investigadors

No és cap casualitat que aquest mes d'abril del 2002, a Barcelona, s'hagi obert al públic escolar, als experts docents i al públic interessat en general, la III Exporecerca Jove, organitzada per INICE-Catalunya, mostra de treballs d'investigació de i per a nois i noies de dotze a vint-i-cinc anys. I no és casualitat, perquè aquesta mostra s'inscriu certament en la pedagogia més innovadora tendent a fomentar l'actitud científica en l'estudi de qualsevol fenomen, a posar en pràctica el mètode, el sistema de raonaments i les actituds que porten a plantejar hipòtesis, a intentar contrastar-les mitjançant l'observació o una experiència que les desmenteixi o les confirmi i a buscar com comunicar els resultats amb el màxim de precisió perquè puguin ser compresos i discutits.

Però l'Exporecerca Jove i el treball d'INICE (Institut d'Investigacions Científiques i Ecològiques), a més a més de ser una mostra de treballs d'estudiants d'ESO, batxillerat i universitat i ser un fòrum d'intercanvi d'experiències i opinions entre el jovent, presenta d'altres característiques dignes d'assenyalar.

En primer lloc, Exporecerca Jove funciona rigorosament de baix a dalt: tota l'organització, treball i muntatge de la participació la duen a terme noies i nois de tretze a vint-i-quatre anys, amb la col·laboració de només tres adults; no hi ha dubte que el treball dut a terme els tres

dies de certamen, més tot el treball desplegat durant l'any, constitueix una experiència summament enriquidora i és una prova incontestable de maduresa que desmenteix tots els tòpics generalitzadors sobre el «passotisme» del jovent actual.

Un altre encert d'Exporecerca es nota de seguida, al primer passeig que el visitant faci entre els expositors, els plafons, pòsters o maquetes instal·lades, que la desgraciada divisió que se sol plantejar entre ciències experimentals i humanitats no existeix per a Exporecerca Jove ni, evidentment, per al mètode científic d'investigació; al pavelló Poliesportiu de la Universitat Politècnica de Catalunya s'han mostrat i premiat treballs com els *Minerals de la Serra de Collserola* (IES Narcís Monturiol de Barcelona, categoria A, 1r cicle d'ESO); com *L'aigua i els joves* (Escola Internacional Laie d'Alella, categoria B, 2n cicle d'ESO); com *Entre sons i notes: les ones en tubs oberts* (IES El Cairat d'Esparraguera, categoria C batxillerat); com *UV control* (Universitat Pompeu Fabra de Barcelona, categoria Universitat); o com *Deteriorament causat pels excrements de colom als monuments històrics de Barcelona* (IES Narcís Monturiol de Barcelona, categoria A 1r cicle d'ESO); o com *Estimat Quim: una història de Sant Andreu de Llavaneres* (Universitat de Barcelona, categoria D universitat); o *Quina és la quantitat mínima necessària per esbandir els plats?* (IES Narcís Monturiol de Barcelona, categoria A, 1r cicle d'ESO); o *Desenvolupament i implementació d'una e-commerce* (IES Jaume Balmes de Barcelona, categoria C

batxillerat); o el premi atorgat pel públic assistent a *Construcció d'un robot pneumàtic* (IES Narcís Monturiol, categoria C batxillerat). Una gran varietat de temes, per tant, que mostren com el mètode científic permet abordar amb rigor qualsevol investigació, sigui el tema del camp de les humanitats, sigui de l'àrea de les ciències pures o de les experimentals.

Un tercer aspecte és digne també de ser destacat: les noies i els nois organitzadors d'aquesta Exporecerca, des de la seva modèstia i joventut, han sabut atraure la complicitat i la cooperació de les institucions municipals i autonòmiques catalanes i d'entitats empresarials, que han donat el seu suport amb la seva presència i han facilitat les seves instal·lacions, recursos i mitjans de comunicació. Així, la inauguració de la mostra va comptar amb les presències de la Consellera d'Educació, Carme Laura Gil, la Regidora-Presidenta de la Comissió d'Educació i Cultura de l'Ajuntament barceloní, Marina Subirats, i de les autoritats representatives de l'àrea de Barcelona, del Departament, del Districte municipal i de la Diputació. I les institucions públiques com la Universitat Politècnica, la Universitat Ramon Llull o la Universitat Autònoma de Barcelona, el Centre de recursos pedagògics del districte, la Secretaria General de la Joventut o el Col·legi de Químics de Catalunya també van col·laborar en el certamen. Igualment diverses i importants empreses privades van donar suport amb aportacions importants a la celebració de l'esdeveniment, fet que demostra com la col·laboració entre els centres escolars i les empreses pot

donar excel·lents fruits. I, per concloure, la iniciativa de la mostra ha partit de l'alumnat d'un modest IES de barri, l'IES Narcís Monturiol de Montbau, que acull la seu d'INICE-Catalunya i s'ha pogut desplegar gràcies a la decidida i generosa col·laboració de l'Ajuntament barceloní, concretada entre d'altres aspectes en l'aportació de recursos, com també en una subvenció als participants procedents dels centres públics de la ciutat.

La darrera característica interessant és el pensament que INICE impulsa respecte als premis que es donen a la mostra: consisteixen essencialment en el suport institucional per part d'INICE i l'econòmic per part de l'Ajuntament de Barcelona, que es faciliten per participar en altres exposicions del mateix caire a Europa i a Espanya. Aquests premis són atorgats per un nombrós jurat els membres del qual pertanyen a l'ensenyament (editorials i professorat, tant universitari com de secundària), a l'Administració, als mitjans de comunicació i a empreses públiques i privades. Aquest any hi ha hagut sis categories, agrupades segons el nivell d'estudis en 1n i 2n cicle d'ESO (A i B), batxillerat i cicles formatius de grau mitjà (C) i 1r, 2n i 3r cicles universitaris i formatius de grau superior, diplomatures i postuniversitaris (D).

Maria Cabañeros, Ariadna Gómez i Núria Tomés (IES Narcís Monturiol); Lucy Bonastre, Alba Domínguez, Jordi Estivill i Bruna Recoder (Escola Internacional Laie); Pau Pedrosa, Jorge Rubio e Isabel Sánchez (IES El Cairat), primers premis en

categories A, B, C i D, tindran pagada la seva inscripció i viatge a ESE 2002 de Bratislava aquest mes de juliol, per mostrar i explicar respectivament *Els minerals de la Serra de Collserola*, *L'aigua i els joves*, *Entre sons i notes: les ones en tubs oberts* i *UV control*.

Els segons premis paguen el viatge al XVIII Encuentro de Jóvenes Investigadores; de manera que Helena Alarcón i Andrea Parra, Marina Rubio i Daniel Sevilla, tots de l'IES Narcís Monturiol; Héctor Albillos (IES Montmeló), i Carolina Llacher, Jordi Pujolar i Elisabet Robles, de la Universitat de Barcelona, aniran a Salamanca el desembre del 2002. I altres joves alumnes de Barcelona podran assistir al VII Encuentro de EEMM de Càceres el febrer del 2003, perquè van guanyar el 3r premi.

També s'han donat dos premis especials del públic visitant a la investigació de José Ángel Checa i Fabià Suriñach sobre *Construcció d'un robot pneumàtic* de l'IES Narcís Monturiol.

Finalment, el jurat del premi Waterpritz, convocat internacionalment per la Corona sueca, ha seleccionat, entre els treballs exposats que complien els requisits adequats, un dels tres finalistes d'on sortirà el representant espanyol en el certamen internacional que se celebrarà a Estocolm, que té com a objectiu d'estudi la conservació i la protecció del agua.

Aquesta III edició d'Exporecerca Jove ha confirmat, amb els seus 120 treballs

presentats, 244 expositors participants (de Barcelona, Càceres, Girona, Lleida, Perpinyà i Vigo) de 46 centres docents (el 2001 foren 34) i la visita de 40 centres d'ensenyament i 3.200 visitants –tot això reflectit per TV3, C33, Tele5, BTV i CityTV–, que el seu plantejament és un encert que es va consolidant i que la joventut està disposada a donar el millor d'ella mateixa.

Comentari de la Declaració del Fòrum l'Escola i la Ciutat

1. Per un model d'escola. L'escola de la ciutat educadora

La declaració comença amb l'afirmació de la LOGSE com a referent de la modernització del sistema educatiu espanyol. També es posa en relleu el reconeixement de l'educació infantil com a etapa educativa, l'extensió de l'ensenyament obligatori fins a setze anys, l'ampliació de l'ensenyament bàsic a la secundària i la reforma i modernització de la formació professional i dels batxillerats, com a característiques fonamentals que encara no s'han assolit.

S'apunten també alguns dels punts febles de la llei i de la seva implementació, que cal analitzar críticament: la manca d'una llei de finançament, el desequilibri entre els principis de llibertat i igualtat

aplicats al dret a l'educació, una política de concerts a les escoles privades que atempta contra la cohesió social, la manca de formació útil i motivació real del professorat, la necessitat d'incrementar el liderat de les administracions respecte als centres públics, la implementació de solucions improvisades amb conseqüències segregadores per abordar les formes de diversitat no previstes i la manca d'intencions i criteris per assolir l'èxit escolar de l'alumnat a l'acabament de l'ensenyament obligatori.

S'afirma que les transformacions socials que es donen a partir dels anys vuitanta —la globalització, la societat de la informació i del coneixement, un nou mercat laboral, noves onades immigratòries— requereixen el desenvolupament de noves formes d'organització escolar. Cal fer canvis en les maneres d'ensenyar i d'aprendre i en els continguts, i en les relacions entre els agents que intervenen en l'aprenentatge.

Els reptes que planteja la LOGSE demanen a les escoles i instituts que apropin els seus projectes i que, a la vegada, comparteixin la seva visió de futur amb tots els agents que intervenen en el procés educador. És per això que l'escola de la ciutat educadora ha de ser una institució escolar entesa com el conjunt de serveis educatius que fan de l'escola un servei educatiu de proximitat per a les famílies i l'alumnat. A l'ensenyament bàsic i obligatori, la unitat mínima de sentit és la zona escolar.

Aquesta escola de la ciutat educadora basa la seva qualitat en el compromís de la ciutat amb l'escola, tant perquè l'educació en valors i l'educació de la ciutadania necessiten la interrelació entre l'escola i la ciutat, com perquè l'èxit escolar de tots els nois i les noies és un repte de la ciutat.

L'èxit escolar, que es concreta en el títol de Graduat en secundària, vol dir haver assolit un grau de maduresa que permeti continuar aprenent en el transcurs de tota la vida. L'objectiu principal de l'escola de la ciutat educadora és promoure l'èxit escolar per a tots els seus nois i noies sense exclusions. Aquest repte demana la responsabilització i participació del conjunt de recursos educatius de què disposi la ciutat, comptant amb la implicació i compromís dels claustres, les famílies i l'alumnat i el suport a les iniciatives que impliquin els joves en el funcionament de la ciutat.

2. Per un model d'aprenentatge al servei de l'educació per a la democràcia

Aquest model d'escola, adequada als canvis socials, requereix alhora la formulació d'un nou model d'aprenentatge. En la societat tecnoinfomàtica, l'educació és la riquesa més important per a les persones, una riquesa que es defineix per la capacitat de continuar aprenent, això és, processar i reprocessar informació i crear respostes noves a necessitats noves en la vida personal i professional.

L'educació té a veure amb l'adquisició de sabers i de capacitats, però no és únicament una qüestió d'aprenentatges. Atès que els humans podem fer aprenentatges des dels més destructius als més humanitzadors, l'educació esdevé el referent cognoscitiu i ètic que guia l'aprenentatge humà.

La declaració afirma que l'educació integra les experiències vitals i els aprenentatges formals del sistema educatiu en un marc d'autonomia personal. Nens i joves tenen el dret de viure un conjunt d'experiències que els aportin un sentit humanitzat de la vida en estreta relació amb l'aprenentatge.

És per això que el model d'aprenentatge que promou l'escola de la ciutat educadora considera que l'experiència viscuda per les persones és la seva riquesa més valuosa. És allò que permet seleccionar, interpretar i integrar adequadament el cúmul d'informació circulant i transformar-la en acció i en projectes.

Aquest model presta una atenció especial a no identificar la lògica de l'educació amb la lògica de la producció. La lògica de l'educació és la construcció del coneixement en les persones. La lògica de la producció és la utilització del coneixement per a la creació i la producció de béns i serveis. La lògica de la producció és acumulativa i controlable en termes de costos i beneficis, productivitat, eficàcia i eficiència. L'educació, en canvi, respon a una lògica no lineal que avança amb tempteigs, assaig i error, simulacions,

aproximacions successives, etc., i que fonamenta la seva acció peculiar en el reconeixement públic.

Dins d'aquest model d'aprenentatge, els programes ciutat-escola proporcionats per l'entorn ciutadà sota el lideratge i la coordinació de l'autoritat municipal són un element clau. Les activitats escolars que proporcionen els programes de les institucions ciutadanes són una oportunitat d'enriquir la visió, d'ampliar l'horitzó i de nodrir l'experiència. La participació de nens i joves en aquestes activitats ha de comportar un estímul i un repte cognitiu, de manera que mitjançant els escenaris facilitats arribin a viure una experiència educativa que els acosti al coneixement i l'estimació del medi.

En aquest sentit, els programes ciutat-escola són una oportunitat per superar la fragmentació de les àrees curriculars i permeten un treball interdisciplinari que facilita una visió holística i integradora.

El model d'aprenentatge de l'escola de la ciutat educadora està al servei de l'educació per a la democràcia i la ciutadania. Avui la democràcia es juga al camp de l'educació i de la ciutat, perquè només les persones educades poden anar més enllà en un món saturat d'interessos i d'informació interessada.

La ciutat des de la *polis* urbana, entesa com a entorn vital de les persones des dels més petits als més grans, a la *polis* planetària, cada cop més pròxima pels efectes de les tecnologies de la informació

i la comunicació, és el cau cultural per excel·lència on tenen lloc aquestes transformacions.

Per ser ciutadà d'aquesta *polis* urbana i planetària alhora, cal una nova educació basada en l'emergència d'una nova cultura social que afavoreixi un model d'escola autònoma amb una forta personalitat pròpia i integrada en un sistema de xarxes que posin en comunicació persones, experiències, coneixement i informació. Una escola autònoma i interconnectada amb l'entorn, amb capacitat per crear un ambient ric d'estímuls, experiències i recursos que nodreix les relacions entre els docents i els alumnes multiplicant les oportunitats de tots per a la construcció del coneixement i la interpretació crítica de la informació, especialment de la visual (televisió, imatges, informació virtual...).

3. Per uns criteris de qualitat que orientin les activitats escolars dels programes ciutat-escola

L'eficiència de les activitats escolars dels programes ciutat-escola dins del model d'aprenentatge definit en l'apartat anterior depèn de les seves característiques, tant pel que fa a la manera com s'estableix la relació entre els agents interiors i exteriors a l'escola, com pel que fa a la seva forma de vinculació al Projecte Curricular.

És per això que la Declaració del Fòrum

L'Escola i La Ciutat entra a intentar definir quins serien els paràmetres de qualitat que serviren per avaluar les activitats escolars amb participació del territori.

Amb aquest objectiu la declaració estableix deu criteris, que haurien d'orientar les activitats escolars dels programes ciutat-escola. Aquests criteris són:

• *Integrar les activitats al Projecte Educatiu de Centre i al Projecte Curricular d'Àrea i ubicar-les en la seqüència didàctica.*

Partint del caràcter vivencial de totes les activitats, en la mesura que ajuden a acostar l'aprenentatge formal a les experiències de l'alumnat, podem distingir entre les activitats que es fan a la fase inicial i ajuden a plantejar i motivar un tema, les ubicades en la fase de desenvolupament que tenen caràcter d'aprofundiment, i les ubicades en la fase de síntesi que són d'aplicació i de participació social

• *Fomentar el diàleg entre l'escola i la ciutat.*

L'èxit de les activitats requereix la col·laboració de la ciutat, que s'ofereix com un territori assequible, que es deixa recórrer, observar i interrogar pels alumnes; un territori llegible, que permet la comprensió i interpretació dels seus significats físics, científics, biològics, econòmics, socials i polítics; i un territori democràtic, que convida els nens i els joves a la seva participació com a ciutadans.

• ***Promoure l'educació cívica i respondre a un projecte d'educació per a la ciutadania i la participació democràtica.***

Les activitats són una magnífica ocasió per practicar i reflexionar sobre els hàbits i conductes més adequades a la convivència, detectar i constatar desigualtats o injustícies socials i fomentar la participació democràtica.

• ***Reequilibrar la desigualtat d'experiències culturals dels alumnes.***

En tant que ofereixen a l'alumnat experiències culturals d'alta qualitat, cal facilitar-les especialment als nois i noies amb menys oportunitats culturals, incloent-hi elements per atraure els alumnes amb més risc d'exclusió.

• ***Enriquir l'experiència viscuda.***

Han de donar als participants la possibilitat de prendre contacte, com més directe millor, amb la realitat; han de permetre l'accés a llocs que no són accessibles habitualment; han de possibilitar el contacte directe amb persones diverses i significatives i han de facilitar l'observació directa d'activitats econòmiques, culturals, científiques, polítiques i socials, facilitant una interacció cognitiva amb l'entorn basada en mètodes interactius i adequats al moment evolutiu.

• ***Revelar els diferents elements del coneixement de la localitat i posar en relleu la seva complexitat.***

Això es pot facilitar amb un abordatge interdisciplinari que distingeixi entre observació i interpretació. També cal una aproximació que afavoreixi la trobada entre grups generacionals i culturals diferents.

• ***Facilitar la participació i l'acció.***

Han de permetre posar en pràctica les pautes d'actuació cívica formulades a partir dels coneixements adquirits i facilitar la participació social de l'alumnat.

• ***Aportar elements per comprendre les relacions d'interacció i interdependència entre els fenòmens que es produeixen a diferents escales.***

Cal fer paleses les relacions d'interdependència planetària de la problemàtica que es planteja i que és objecte d'estudi, i s'ha de facilitar la relació amb altres poblacions o territoris amb la finalitat de fer veure la interdependència de l'entorn local amb el sistema global.

• ***Posar especial atenció en la formació del professorat i dels agents educatius vinculats a les institucions ciutadanes.***

Cal aconseguir els recursos necessaris per professionalitzar, elaborar i concretar projectes i dotar-los de materials didàctics d'excel·lent qualitat. Això vol dir aconseguir projectes que amb continuïtat vagin apostant per la millora de l'oferta i establir mecanismes que permetin avaluar la qualitat de les activitats.

• *Tenir una oferta d'activitats assequibles que garanteixi el dret de tots a disposar d'experiències de vida i d'aprenentatge, que possibilitin la ciutadania plena i sense exclusions.*

Cal prendre les mesures necessàries per tal que ningú no quedi exclòs per causes econòmiques, organitzatives o disciplinàries. Això vol dir no acceptar aquelles sortides o activitats escolars amb una fracció del grup o classe.

4. Per reconèixer i promoure el lideratge educatiu dels ajuntaments

Aquest model d'escola que s'ha definit com una institució escolar que coordina el conjunt de serveis educatius de proximitat per a les famílies i l'alumnat requereix una nova visió de l'Administració educativa.

La Declaració constata que en les polítiques educatives, igual que en les altres polítiques de benestar i de serveis personals, s'ha passat de posar l'accent en l'accés universal als serveis a posar-lo en la capacitat d'atendre de manera flexible, transversal i integral demandes individuals cada vegada més heterogènies.

Això implica que, avui, la millora de la qualitat del sistema educatiu a Catalunya passi pel reforçament de la capacitat de definició de projectes concrets, específics i amb atribució clara de responsabilitats. I aquest objectiu s'aconsegueix millor

des d'un àmbit territorial proper al ciutadà.

Es denuncia que la centralització de l'actual sistema educatiu català, la seva rigidesa, l'homogeneïtat i l'escassa autonomia dels centres, provoca manca d'adaptació a les circumstàncies específiques i acaba generant desresponsabilització.

La declaració formula com a principis bàsics la necessitat d'avançar cap a un sistema educatiu descentralitzat per tal d'encarar en millors condicions el repte d'assegurar la qualitat de l'ensenyament públic. Es defensa que és des de la proximitat des d'on es poden dissenyar i adaptar millor les polítiques a les necessitats de cada entorn i des d'on es pot generar la confiança, la complicitat i la responsabilització col·lectiva que permet generar projectes transversals d'atenció integral.

Dins d'un marc de descentralització educativa, la Generalitat hauria d'exercir les funcions de planificació, d'assignació de recursos i d'avaluació del conjunt del sistema educatiu i els municipis haurien d'esdevenir autoritats educatives amb capacitat d'intervenció en tots els aspectes de la política educativa que es faci en el seu territori.

Tanmateix, aquesta no és una qüestió senzilla. La Declaració aporta també algunes consideracions respecte als elements de complexitat que caldrà tenir en compte.

En primer lloc, pel que fa a la determinació territorial dels àmbits d'aplicació, caldrà partir d'una lògica de geometria variable en la qual cada àmbit territorial tingui la seva pròpia conformació i concreció. La diversitat territorial de Catalunya desaconsella establir un únic tipus d'àmbit territorial. La seva definició dependrà de variables demogràfiques i socials, evitant, però, que el seu perímetre superi les demarcacions de les futures regions del país.

D'altra banda, es proposa reforçar l'autonomia formal dels centres per permetre que desenvolupin projectes propis. Reforçar el sistema educatiu públic a Catalunya passa per millorar la qualitat del servei que ofereixen els centres edu-

catius públics, i per això cal reforçar el sentit d'identitat i d'implicació col·lectiva dels professionals que hi treballen, fent que a cada centre es comparteixin els objectius generals i del territori i que es busqui la seva realització efectiva en la comunitat a qual se serveix.

Finalment, es proposa un procés gradual d'implementació d'aquesta proposta de descentralització i una pràctica que eviti generació i augment de les desigualtats interterritorials.

La declaració recomana continuar treballant en aquests aspectes, analitzar problemes d'implementació, els aspectes substantius i operatius del problema, i implicar-hi les comunitats locals.

Elogi del silenci

Jaume Cela

El tren surt de l'estació i enfila el camí cap a Barcelona. Plou mansament i les gotes rellisquen vidre avall. Penso en les paraules del replicant de *Blade Runner*: «He vist coses que vosaltres no creuríeu. Atacs a naus en flames més enllà d'Orió. He vist raigs C que brillen a la foscor a prop de la porta de Tannhäuser. Tots aquests moments es perdran com llàgrimes a la pluja.»

Quins moments s'estan perdent ara, quan contemplo com cau la pluja mansament? Hi ha moments que no es poden perdre. Cal mantenir-los vius a la memòria perquè no es tornin a repetir. No es poden perdre els records de les víctimes.

A la falda reposa, mig obert, el llibre *Shoah. Una pedagogia de la memòria*, de Carles Torner. L'autor diferencia la memòria literal de la memòria exemplar. La primera passa de puntetes per damunt de la relació que hi ha entre el passat i el present. És aquella mena de memòria que «preserva el passat de tal manera que no es projecta sobre els esdeveniments actuals». La segona en fa un exemple i «en treu una lliçó moral».

El llibre intenta escriure les imatges de la pel·lícula *Shoah*, de Claude Lanzmann. Una pel·lícula de més de nou hores encara

no estrenada al nostre país en sales comercials, on es filmen les veus de les víctimes dels camps d'extermini nazi que recorden i d'alguns botxins que també hi diuen la seva.

I hi ha el silenci, perquè, malgrat totes les paraules de les víctimes, al final sorgeix el silenci, aquell silenci que Joan Carles Mèlich defineix en un breu postfaci com «la paraula no dita, la paraula impossible de dir». Un silenci que crida i que ens demana que no oblidem.

No és una lectura fàcil, la d'aquest llibre. És, però, una lectura imprescindible, sobretot per a tots aquells que creiem en la força de l'educació.

Continua plovent mansament i m'esforço per evocar els rostres de totes les criatures i desitjo fermament poder-los preservar de tots aquests silencis. Desitjo construir amb ells un món on les víctimes no hagin de relatar-nos la seva narració, perquè ja no hi hagi víctimes.

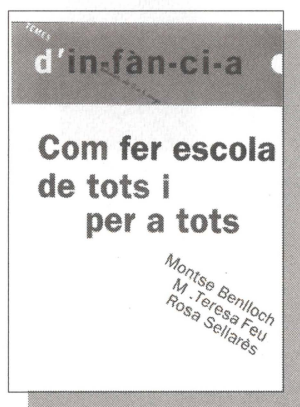
Hi ha esdeveniments que no es poden perdre, com les llàgrimes a la pluja de l'avís del replicant. Però ens cal creure en la possibilitat de compartir una pluja que no esborri res, perquè no hi hagi res per esborrar.

novetat

Com fer escola de tots per a tots

Montse Benlloch, M. Teresa Feu,
Rosa Sellarès

Associació de Mestres Rosa Sensat
Col·lecció Temes d'Infància, 41
116 pàg. PVP: 6,90 euros

Si els llibres tinguessin personalitat, d'aquest es podria dir que en té una de forta, potent i generosa, en la mesura que s'hi dibuixa una manera d'afrontar l'educació, l'escola, però també per a la societat i el país, en un futur que ja és aquí.

Parla d'una manera de fer integració que passa per l'acolliment i en descriu el procés dinàmic, dialogant, actiu i creatiu, que canvia estructures, maneres de fer i que contribueix a transformar mentalitats.

Captiva la manera com apropa a la realitat de la fita pedagògica que ha esdevingut l'escola Monjoia. D'una manera honesta, mostra els entrebancs, i progressos que tot procés viu conté.

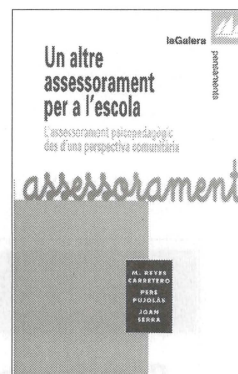
R O S
S E N
S A T

**Associació de Mestres
Rosa Sensat**

Av. de les Drassanes, 3
08001 Barcelona
Tel.: 934 817 373 • Fax: 933 017 550
E-mail: associacio@rosasensat.org
<http://www.rosasensat.org>

**Distribucions
Pròleg, S. A.**

Mascaró, 35
08032 Barcelona
Tel: 933 472 511
Fax: 934 569 506
E-mail: prologo@ctv.es

Novetats bibliogràfiques

Biblioteca Rosa Sensat

ABEYÀ, Elisabet; Díez, M. Carmen; GÓMEZ, Pitti. *Emocions*. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat, 2002 (Temes d'Infància. Educar de 0 a 6 anys; 42)

AGÜERA, Isabel. *¡Viva el teatro! Diversión y valores en escena*. Madrid: Narcea, 2002

BACH, Eva; DARDER, Pere. *Sedueix-te per seduir. Viure i educar les emocions*. Barcelona: Edicions 62; Rosa Sensat, 2002 (Llibres a l'abast. Sèrie Rosa Sensat; 377)

Extracte de l'índex:

Seduïció per les emocions: Què ens està passant amb les emocions?; Per què no hem començat a fer cas a les emocions fins ara?; De la biologia a l'ètica; Algunes consideracions sobre els programes de desenvolupament emocional; Procés de desenvolupament emocional. Viu l'emoció: Sense emocions no hi ha canvi i sense canvi no hi ha evolució; Aplicació del constructivisme al desenvolupament emocional; Els pares: els primers (però l'escola hi té molt a dir i a fer); Un temps per cada emoció i cada

emoció al seu temps?; Prevenir no sempre és millor que curar. Coneix les teves emocions: La neurobiologia com a fonament; Una emoció: més que una cognició i que un sentiment; Totes les emocions són necessàries; Regula les teves emocions: Regular no significa reprimir, ni pensar l'emoció en lloc de sentir-la; Pensar sempre en positiu, és positiu?; Emocions i salut. Cultiva un estil afectiu propi: Emociona't a la teva manera; L'autoestima: allò que ens malmeten altres i que pretenen que ens arreglem sols; Sentir i manifestar estimació; L'emoció està en el cos; Intel·ligència emocional: una forma de vida i no un perfil. Conviu amb harmonia: El procés de construcció ètica; Projectes de relacions per ser, sentir i estimar; Qui és qui en les relacions educatives; De quina manera ens podem relacionar millor? Projecte compartit: Conviure per transformar-nos i construir junts; Passos per a la socialització: els grups; El grup com a iniciació i vivència de la vida social; La presa de decisions i la

motivació. Sedueix-te per seduir: Educar-nos al llarg de tota la vida; Madurar emocionalment; Desbloquejar la por; La complexitat de la vida com a repte; Construir un projecte vital; Actitud responsable davant el conflicte; Recuperar el diàleg amb la natura i l'art; Una nova renovació pedagògica.

CARRETERO TORRES, M. Reyes; PUJOLÀS MASET, Pere; SERRA CAPALLERA, Joan. *Un altre assessorament per a l'escola: L'assessorament psicopedagògic des d'una perspectiva comunitària*. Barcelona: La Galera, 2002

ÉLIARD, Michel. *El fin de la escuela*. Madrid: Grupo Unisón, 2002

Extracte de l'índex:

La mixtificació de la «igualdad de oportunitats»; Escuela obligatoria y trabajo infantil; A proposito de la democratización de la enseñanza; De las cualificaciones a las competencias; ¿Hacia el fin de la escuela?

La Escuela pública. El papel del Estado en la educación. Aurora Ruiz (Coord.). Madrid: Biblioteca Nueva, 2002 (Biblioteca Nueva de la Educación; 6)

FULLAN, Michael. *Las fuerzas del cambio. Explorando las profundidades de la reforma educativa*. Madrid: Akal, 2002 (Educación Pública; 5)

MUSITU, Gonzalo; CAVA, María Jesús. *La familia y la educación*. Barcelona: Octaedro, 2001

Extracte de l'índex:

El significado de «la familia»; La comprensión del funcionamiento familiar; Debate y críticas en torno a la familia; Género, paternidad y poder; Ruptura de la pareja y segundos matrimonios; La socialización de los hijos; Los hijos adolescentes; Las personas mayores; El estrés familiar; La violencia doméstica.

PÉREZ, Isabel Paula; GARANTO ALÓS, Jesús.

Comprender las habilidades sociales en la educación. Buenos Aires: Fundec, 2001

Siete llaves para valorar las historias infantiles. Teresa Colomer (Dir.). Madrid: Fundación Germán Sánchez Ruipérez, 2002 (Papeles de la Fundación Germán Sánchez Ruipérez; 2)

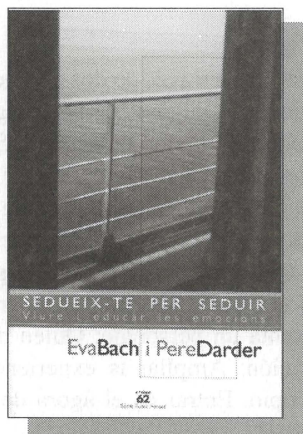
Extracte de l'índex:

Ver y leer, historias a través de dos códigos: Ver antes de leer; La sintaxis de las imágenes; La creación del mundo de ficción. Seguir historias con formas distintas: Entrar en la historia: el inicio; La organización de la narración; La voz, una invitación; Apreciar el «espesor» de las palabras y de las imágenes; Ser otro sin dejar de ser uno mismo: Cómo se presenta un personaje; Quién nos da la información. Ampliar la experiencia del mundo propio. Entrar en el ágora de la tradición literaria.

novetat

Sedueix-te per seduir Viure i educar les emocions

Eva Bach i Pere Darder

Edicions 62

Col·lecció Llibres a l'abast - Sèrie Rosa Sensat
272 pàg. PVP: 15 euros

Seduir-se un mateix és el punt de partida indispensable per ser capaç de seduir i engrescar els altres, i gaudir conjuntament de la vida i les relacions. Les vivències emocionals són singulars i condicionen la nostra actitud davant la vida. Aquest llibre pretén afavorir la capacitat de transformar la pròpia vivència en coneixement, així com el desenvolupament progressiu d'una actitud sana i integradora. En lloc de formular una teoria de les emocions o d'oferir un model d'emocionalitat intel·ligent, s'incideix en els aspectes singulars del desenvolupament personal, per tal que reverteixin en el coneixement propi i en la vinculació afectiva de l'altre.

R O S A
S E N
S A T

**Associació de Mestres
Rosa Sensat**

Av. de les Drassanes, 3
08001 Barcelona
Tel.: 934 817 373 • Fax: 933 017
550
E-mail: associacio@rosasensat.org
<http://www.rosasensat.org>

**Distribucions
Pròleg, S. A.**

Mascaró, 35
08032 Barcelona
Tel: 933 472 511
Fax: 934 569 506
E-mail: prologo@ctv.es

Cartellera

CURSOS DE CATALÀ

Aula d'autoaprenentatge - Aprèn català QUAN i COM vulguis

Si vols millorar, repassar o ampliar els coneixements de llengua i cultura catalana, l'aula d'autoaprenentatge de Rosa Sensat t'ofereix la possibilitat d'aprendre'n quan i com vulguis.

Cursos de tardor 2002 - Setembre-novembre

Cursos de llengua general: Nivells B, C i D

Cursos específics: Nivells G i K

Informació: Associació de Mestres Rosa Sensat

Av. de les Drassanes, 3, 2n • 08001 Barcelona

Tel.: 93 481 73 72 / 74

E-mail: cursos@rosasensat.org • <http://www.rosasensat.org>

CONGRÉS

1r Congrés d'Història Marítima de Catalunya dies 13, 14 i 15 de novembre

L'objectiu principal d'aquest congrés és aprofundir en el coneixement de la tradició marítima de Catalunya en general i de Barcelona en particular.

Lloc: Museu Marítim de Barcelona

Secretaria del congrés: Roser Berenguer

E-mail: eixblau@diba.es

Tel.: 93 342 99 20 (extensió 150)

Av. de les Drassanes, s/n • 08001 Barcelona

Les novetats es poden consultar a: www.diba.es/mmaritim

SIMPOSI

Quart Simposi: Llengua, educació i immigració
«El tractament de la diversitat: qüestions organitzatives»
Girona, dies 21, 22 i 23 de novembre

Organitzen: ICE de la UdG, ICE de la UB i «Fundació La Caixa»

Lloc: Auditori Narcís de Carreras de la Fundació «La Caixa»
C/ Santa Clara, 11, 4t • Girona

Informació i inscripcions: ICE de la Universitat de Girona
Pl. St. Domènec, 9 • 17071 Girona
Tel.: 972 41 87 02 / 03 • Fax: 972 41 82 47
E-mail: ice@udg.es

Termini d'inscripció: **10 de novembre** (les propostes de comunicacions cal presentar-les abans del **10 d'octubre**)

Programa actualitzat i altres informacions a: <http://www.udg.es/ice>

III Premi Angeleta Ferrer i Sensat a la recerca i innovació educativa

La Regidoria d'Ensenyament de l'Ajuntament de Reus convoca aquest premi amb la finalitat de motivar i incentivar la recerca, la innovació educativa i la renovació pedagògica de tots els nivells i àmbits educatius.

Termini de presentació: Els treballs han de presentar-se
abans de les 12 hores de l'1 d'octubre a:
Ajuntament de Reus. Oficina d'Atenció al Ciutadà

Informació: Podeu trucar a:
Tel.: 977 75 96 86
E-mail: erm.ensenyament@reus.net
<http://www.reus.net>

PREMI

VII Premi de contes curts «Comte Kurt» 2003

El premi pretén estimular la producció d'obres de narració en llengua catalana per a nens i nenes. Les narracions han d'anar destinades a lectors d'entre 5 i 7 any i han de tenir una extensió màxima de 2.500 caràcters.

Convoca: La Galera, S.A. Editorial

Termini de presentació: Les obres s'han de trametre **abans del 31 de desembre a:**

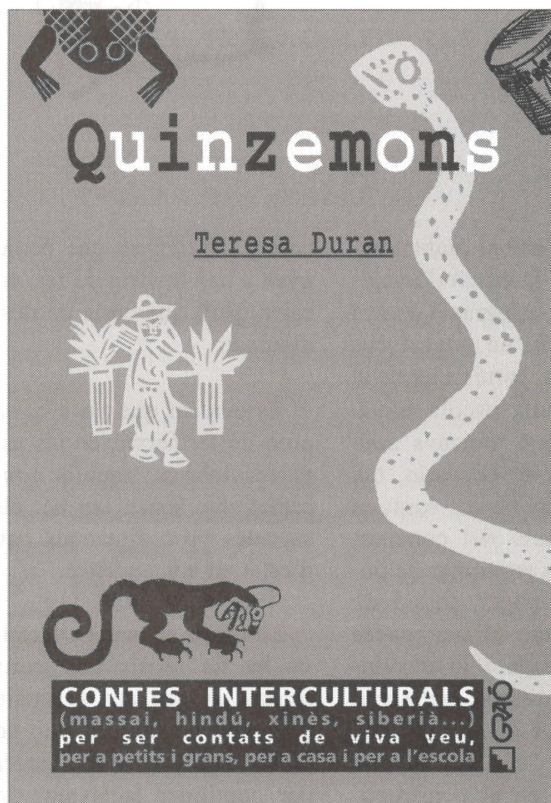
La Galera, S.A. Editorial
Diputació, 250 • 0807 Barcelona

Informació: lagalera@grec.com
www.editorial-lagalera.com

Quinzemons

Recull de contes interculturals per a l'escola

TERESA DURAN

Quinzemons és un recull de narracions per a petits i grans. Històries de quinze comunitats llunyanes i fins i tot desconegudes triades per ser contades aquí, de viva veu. Hi trobareu insinuacions sobre la manera d'explicar-les i d'utilitzar-les a l'escola, però són només això, insinuacions. Confiam que vosaltres ja sabreu què n'heu de fer d'aquest recull, i com ho heu de fer.

Sobretot si, con nosaltres, teniu moltes ganes d'integrar al nostre patrimoni oral aquelles paraules que ens vénen de molt lluny, perquè la paraula és una eina senzilla, que fa de pont entre el tu i el jo, entre els altres i els nosaltres.

Comencem a contar!

98 pàgines 8,20 €

EL CUC I ELS ANIMALS SALVATGES (CONTE MASSAI) • LES GRALLES I EL SERPENT (CONTE HINDÚ) • EL GAT I ELS RATOLINS (CONTE TIBETÀ) • ONCLE JAGUAR, ONCLE BRAU I ONCLE CONILL (CONTE MISQUITO) • L'ÀLIGA I EL CAÇADOR (CONTE HURON) • SARSOR (CONTE MARROQUI) • ELS TRES CONSELLS (CONTE SUFI) • L'HOME INVISIBLE (CONTE XINÈS) • LA SETMANA DE NASREDDIN HODJA (CONTE TURC) • EN CLOSCABUIDA (CONTE SIBERIÀ) • L'ORIGEN DEL VIOLÍ (CONTE ROMI) • NITYÍ I EL PITÓ DE SEBA (O PITÓ AFRICÀ) (CONTE AFRICA) • L'ÓSSA GEGANTINA I L'ÓSSA MAJOR (CONTE IROQUÈS) • L'ESPASA DE BANZO (CONTE JAPONÈS) • EL VELL REGIRAMUNTANYES (CONTE XINÈS) •

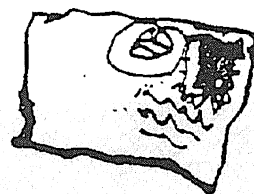

C/ Francesc Tàrraga, 32-34, 08027 Barcelona

A/e: amacias@grao.com

Tèlèfon: 93 408 04 64

Carta a les lectures i als lectors

L'Escola Nova d'ahir i l'escola d'avui

Una reflexió

Com a estudiants de Magisteri, en el procés de la nostra formació com a futures mestres hem anat adquirint unes creences, unes idees, uns fonaments, uns ideals de com ha de ser l'escola, del que s'hi ha d'anar a fer i com s'ha de fer.

Quan entrem, però, per primera vegada en contacte amb el món escolar a través de la realització del *Pràcticum*, la crua realitat pren forma definida i, aquesta, ben poques vegades s'ajusta a aquells ideals que han anat conformant el nostre bagatge teòric. Molt sovint, teoria i pràctica s'oposen; aleshores, sorgeixen les preguntes: què se n'ha fet de tot el llegat que ens varen deixar aquells lluitadors i lluitadores, que tant varen treballar per canviar la concepció d'escola? On es reflexionava el relleu de la seva obra?

Veient l'actual realitat escolar, se'ns fa difícil d'imaginar que, un bon grapat d'anys enrera, algú, en aquest cas Rosa Sensat, portés a terme la creació d'una escola nova. Nova, perquè trencava amb aquell mètode educatiu, tan arrelat d'altra banda, basat en la transmissió del coneixement, en les jerarquies de poder, en el paper passiu de l'alumne, aliè al seu procés d'aprenentatge i la desvinculació entre escola i vida real. Nova, perquè es basava en una concepció funcional de l'educació, en el constructivisme com a forma de treball, en l'escola com a llar on s'aprèn a viure i a gaudir de la vida, en el joc com a eina de treball, en la globalització de les matèries, en la no prefixació d'horaris ni de programes, en el treball a partir d'allò que interessa els nens i les nenes.

I és que, a gran part de les nostres escoles, només hi trobem algunes pinzellades de color sobre un fons massa

carregat d'ombres que pertanyen a una manera de fer, arcaica, però que costa de desdibuixar.

És evident que no n'hi ha prou de fer servir, en els aspectes teòrics, aquells conceptes que sonen tan bé: els aspectes procedimentals han d'estar en corcondança.

La nostra filosofia educativa ha de ternir uns bons fonaments que ens permetin una bona praxis. Per això no podem deixar de mirar enrera per continuar endavant; no deixem en l'oblit l'escola nova d'ahir per fer l'escola d'avui.

Paquita Quintana

Alba Ribas

Míriam Rojas

Verònica Romero

Facultat de Ciències de
l'Educació de Girona
3r Magisteri.

Educació primària

Curs 2001/02

Viu l'any Verdaguer

2002

VERDAGUER

Aquest estiu, assisteix a una conferència, vés a un recital de poesia, i a un concert, visita una exposició, escolta cada dia la ràdio, llegeix, sobretot llegeix.

Viu l'any Verdaguer

Molt per fer
molt per viure

www.anyverdagner.com

Generalitat de Catalunya

TEMES

d'in-fàn-ci-a

Educació de 0 a 6 anys

Emocions

Elisabet Abeyà
M. Carmen Díez
Pitti Gómez

El tema de les emocions està de moda en el món de l'educació. Resulta interessant la manera com les autores el tracten, fent evident la vida d'un parvulari dinàmic, creatiu i sense prejudicis, d'un parvulari que cada dia descobreix com els infants construeixen els seus coneixements i viuen les seves emocions.

**Núm. de pàgines 84.
PVP. 6,60 euros**

**Informació : www.revistainfancia.org
Telèfon 934 817 373**

T
A
T
E
V
O
N